

mit csinálunk? Folytatjuk a lelkizést a Sugár fiúval? Falra hányt borsó. Abból a fiúból magácska semmit sem szed ki. Az ilyen feladatokhoz rátermettség kell, határozottság. Ha Napóleon dühében megrázott valakit, az illetőnek még az unokája is reszketett. Állítólag.”

Ozmán Farkas pasa mereven belebámul az arcába. A fürdőszobában ismét megindul a mosógép, nyilván a kisebbik Szamek gyerek folytatja a mosást.

– Kezét csókolom, Magda néni!

Gabi cipőt váltott, piros műbőr orrú sportcipőt visel. Leül, a nadrágját felhúzza térdénél. Az ő arcán is ott a kérdés, de a nadrágját megigazítja. Akkurátus gyerek.

– Előhívtad már a felvételeket, amiket a rendezvényen csináltál? – szögezi neki a kérdést.

– Igen, Magda néni.

– Szükségem van rájuk. Meg akarom nézni valamennyit.

Gabi széttárja a karját. A mozdulat álmélkodást is fejez ki és készséget is: tessék, rendelkezésre állok mindenben, a felvételeimmal is.

– Odaát vannak a kis szobában. Behozom őket. Vagy át tetszik jönni?

– Egyszerűbb, ha átmegyek.

– Talán valami gyanús egyén volt azon a rendezvényen? – kérdi Szamek mama.

– Nem, nem, másról van szó.

A kis szobában Gabi kiemelt a szekrényből egy dobozt.

– Tessék, Magda néni.

– Mindegyik felvételt előhívtad?

– Mindegyiket, Magda néni.

A doboz az asztalon, leül melléje. Egymás után emeli ki a fényképeket. Moticska mellényben, életunt arccal dől a bordásfalnak, Kaszáné a büféasztalnál trónolva, Kaszáné az igazgatónő és Zahonyák közt, Kaszáné Elemérrel.

– Kasza néni külön megkért, hogy készítsék róla néhány felvételt.

Zizzelve hullanak a képek az asztalra.

– Akad néhány gyöngye is köztük. Még nem selejtezttem – mentegetőzik Gabi.

Ez itt Kata. Nyaklánc van rajta és karkötő, vigyorog, a napraforgó-arca még szélesebbnek látszik.

– Ő is szólt, hogy vegyem le. Megrendelésre készült, beállított kép. Szívem szerint én soha nem csinálnék ilyet, tetszik tudni, a fényképezés, az igazi fényképezés...

Még csak az hiányzik, hogy Gabi előadást tartson a fényképezés rejtelseiről.

– Azt kell elkapni, amit az élet elénk sodor. Píllanatkép. Az az igazi! – folytatja Gabi.

Irén. A Karcsi tenyere fölé hajol, belenyúl a hóba, és nevet. A képen is érezni, hogy gyöngyöző a kacagása. A haja a homlokába hull, és nevet.

– Ki gondolta volna? – Gabi felsóhajt.

Ráncokba szaladó homlok, széles, erőszakos száj, üres arc, üres tekintet, az Angyal egy áhítatosan rábámuló kislánnyal.

– Ez a kettő jobb – mondja Gabi. – Ezt pedig itt bemutatom az Ifjú Amatőröknek. Tessék nézni, ezen a képen beszélnek az arcok.

Gabi elhallgat. Érzi, hogy történt valami. Abból

érzi, ahogyan Magda néni a képet tartja, ahogy rámered.

A képen két arc. Az egyik zárt, akár egy ököl. Keserű, kemény arc. Valamit mond. A Sugár Karcsi apja. A másik riadt, a kedélyeskedő mosoly torz fintorba váltott át. Lontay. Az Irén nagybátyja.

Még be se zárta az előszobaaajtót, Tomi máris elébe csörtetett.

– Anyu! Irén írt! Szecsőéktől telefonáltak, hogy Irén írt.

– Mi van vele? Hol van?

– Azt nem mondta a mamája. Csak annyit mondott, hogy írt, és nincs semmi baja.

– Ki beszélt vele?

– Apa. És anyu, én olyan izgatott lettem, hogy megettem az összes párizsit.

– Az egész negyed kilót?

Tomi kitért az egyenes válasz elől.

– Hoztál kaját, ugye? – És a hálóra sandított.

– Hoztam valamit, de ha az egész párizsit megitted, nem elég. Ugorj le a közértbe, hozz fel egy vagdalthús-konzervet, vagy várj csak, ne egyet, hármat hozz! Legyen egy kis készletünk. Itt a pénz!

Tomi belebújt az anorákjába, és elrobogott.

– Na látod, Magda, hogy előkerült Irén! – A férje bukkant fel az ajtóban. – Keresztapámnak az volt a mondása, hogy nem érdemes izgulni, az apró bajok maguktól is elsimulnak, a nagyokon meg úgyse lehet segíteni.

– Igaza volt a keresztapádnak?

– Nem volt igaza, és én dühös voltam rá. Be-
gyepesedett fejű vén salabakternek tartottam. De
valahányszor látom, pontosabban végigszenve-
dem, ahogy te izgulsz, töröd és emészted magad!...

– Ne légy patetikus.

Kimentek a konyhába. Míg ő teletöltötte a teás-
kannát, és meggyújtotta alatta a gázt, a férje a
kenyeret szelte és folytatta:

– Nem vagyok patetikus. Tehát ismétlem és be-
fejezem a mondókámat: amikor látom, hogy töröd
és emészted magad a tanítványaid miatt, egyre
gyakrabban gondolok arra, hogy a keresztapám
mégiscsak bölcs ember volt. Hány szelet kenyeret
kérsz?

– Egyet és vékonyat. – Kivette a hálóból és a
tenyerére rakta a császárhúst. – Kicsit zsíros. –
Sóhajtott. – Uborkát is kellett volna vennem.

– Nem baj, elfogy így is. Fő, hogy ez a Szecső-
ügy rendbe jött.

– Nincs rendben. – Visszamentek a szobába.
Ott megismételte: – Egyáltalán nincs rendben.

– A kislány él, egészséges, tehát lényegében ez az
ügy rendben van.

– Nincs. Csakis abból a szempontból van rend-
ben, hogy él és egészséges.

– Hát ez nem elég?

– Nem. Ha ennyivel beérné az ember, akkor nem
érdemes...

Legyintett, maga elé bámult, aztán a telefon-
hoz lépett.

– Szecsőéknek telefonálsz?

– Nekik. És aztán Sugáréknak. Lehet, hogy

sokáig tart. Ha Tomi megjön, vacsorázzatok meg. És nagyon kérlek, ne kérdezd meg újra, hogy lesz-e egy zavartalan étkezésünk, amíg nyugdíjba nem megyek. És a keresztapádról se közölj anekdotákat.

– Eszem ágában sincs! Megyek a konyhába, leforrázom a teát.

– Ne haragudj, ideges vagyok.

– Értem én, valahol kijön belőled. Ez világos.

Magára maradt a szobában. Tárcsázott.

Szezsóné vette fel a kagylót.

– Megkaptam a jó hírt, hogy Irén életjelt adott.

– Igen, ma levél érkezett tőle. – A Szezsóné hangja fáradt volt.

– Hol van Irén? Mi van vele?

– Azt írja, hogy jól van.

Csupa kerek, szabatos mondat, és mégis befejezetlen. Csupa elhallgatás.

– Hová ment?

Kis csönd. Már arra gondol, hogy megismételje a kérdést. És akkor egészen halkán jön a válasz:

– Nem tudjuk.

– Hogyan?

– Nem tudom. Irén nem írta meg, hogy hová ment.

Nem írta meg. Persze hogy nem írta meg! Nem álmélkodik. Irén megtudott valamit, amiről nem akarnak beszélni.

– De itt van Magyarországon.

Nem kérdezi, szinte állítja. Érzi, hogy így van.

– Igen. A levelet Pesten adták fel. A hetvenkettes posta bélyegzője van rajta. – Irén anyja megint elhallgatott, mint aki küszködik egy gondolattal. Aztán kimondta: – Az öccsének írt.

Most egyikük se szól. Szecsőné a telefont nézi. Az ezüstszínű korongot a fekete készüléken. Valamibe meg kell kapaszkodnia a tekintetének.

Irén levelét Öcsi hozta fel. Lent a lépcsőházban felszakította és elolvasta. A szája keskeny vonallá szorult, amikor átnyújtotta.

Drága Öcsi!

Ne haragudj, hogy nem szóltam neked, biztosan izgultál miattam, ne izgulj, Öcsi, *nincs semmi bajom*. Most még nem magyarázhatom meg neked, mért kellett elmennem, most csak annyit írok, hogy így kellett tennem, így helyes. Orecskóék biztosan mindenféle rémtörténetet fognak beszélni rólam, de én nem törődöm velük. Ha kisbabát várnék, megírnám neked, hiszen már ötödik általánosba jársz, de ilyesmiről szó sincs, ismerhetsz engem, én nem hazudok, és emiatt nem is mentem volna el. De ilyesmiről szó sincs!!! Egyszer majd elmondom neked az egészet. Öcsikém, vigyázz magadra, a teknősnek próbálj meg gitározni, tudod, mindig előbújik, és hallgatja a gitározást, olyan aranyosan tartja akkor a fejét. Öcsikém, nagyon hiányzol, de nem lesz ez mindig így, majd látni fogjuk egymást. Ha az orosz nehéz, szólj a Bajári Katinak, ő biztosan segít. A növényeimet locsold, de állott vízzel. Most egy darabig nem írok, ne aggódj miattam, később rendszeresen fogunk levelezni, és akkor a címem is tudatom. Sokat gondolok rád!!!

Millió pusztit küld

Irén

A szavak belemaródtak az emlékezetébe, oly élesen, hogy az egyes betűket is látja, a nagy Ö gyerekesen kövér testét, a kis s tört vonalú hurkát, a k betűt, aminek úgy áll a szára, mintha ugrásra készülne. És bár kívülről tudta az egész levelet, újra meg újra elolvasta, hogy a szavak, a betűk még mélyebben, még gyötrelmesebben vájódjanak bele. Az öccsének írt! Az öccsének írt! Az öccsének írt! – ismételte belül egy hang.

– Az öccsének írt. Értem – mondja a vonal túlsó végén az osztályfőnök. – Átadtam az üzenetet Sugár Karcsinak. – És rövid, baljós csend után: – Nem mondaná meg végre, hogy mi történt?

Szezsőné hallgat.

– Így aligha fogja visszakapni a lányát. Nem tudom pontosan, mi történt. – És hirtelen felcsattanva: – De azt tudom, hogy így nem fogja visszakapni a lányát!

Szezsőné azon a fáradt hangján, de konok erővel mondja:

– Nekem okvetlenül beszélnem kell a Sugár fiúval.

– Átadtam neki az üzenetet.

– Kérem, tegye lehetővé, hogy beszéljek vele.

– Mért nem hívja fel?

Nem jön válasz.

– Értse meg végre, hogy így nem kapja vissza a lányát!

Szezsőné maga elé mered. Mindaz, amit nem kellett volna megtennie, vagy engedni, hogy megtegyék, most iszonyú súllyal nehezedett rá.

A keze idegesen remegett tárcsázás közben. És ha Karcsi jelentkezik? Ha Sugárné? Ha a Karcsi apja, és megkérdi tőle, miért olyan sürgős ez a beszélgetés? Mért nem várhat holnapig, holnaputánig? A végére akarok járni! – mondaná ő. Ki kérte meg rá? – váгна vissza a Karcsi apja. Meg akarom tudni az igazságot! A Karcsi apja nevet. És aztán? Mihez kezd az igazsággal? Vagy akár azt is mondhatja: Mit üti bele az orrát? Persze nem éppen ezekkel a szavakkal, egy tanárral udvariasan beszélnek a szülők, de a szavak értelme mégiscsak ez lenne.

A telefon sokáig bűgött. Később újra megpróbálom – gondolta, de mégse tette le a kagylót. Fejét előredöntve, makacsul várt. Az a vágy ösztökölte – és ettől senki és semmi meg nem foszthatja –, hogy megtudja az igazat.

Az ütemes bűgás megszakadt.

– Itt Sugár Márton.

– Varga Kázmérné.

– Kezét csókolom.

– Beszélni szeretnék magával. – A hangja elfakult. Nagyot lélegzett. – Egy felvilágosításra van szükségem... (Nem kérdi, milyen ügyben, kiről. Karcsi apja semmit sem kérdez.)

– Rendelkezésére állok.

– Sürgős. Nekem sürgős. Arra kérem, találkozunk még ma, valami közömbös helyen.

Más ember álmélkodik, faggat. Karcsi apja csak annyit mondott:

– Melyik eszpresszóban óhajtja?

– Hát én igazán nem is tudom...

– Hol lakik?

– Az Aradi utcában.

– A Rozmaring megfelel? A Népköztársaság útján, majdnem a Nagykörút sarkánál. Egyikünk-től sincs messze.

– Megfelel, köszönöm. – Hirtelen bizonytalanság fogta el. – Az Opera oldalán van az a Rozmaring?

– Igen, azon az oldalon, de túl a November 7. téren. Mikor?

– Fél óra múlva. Lehet?

– Rendben van. Fél óra múlva ott leszek.

Felütötte a telefonkönyvet, az eszpresszók és cukrászdáknál kikereszte a Rozmaringot, és egy kis cédulára felírta: Népköztársaság útja 46.

Kiment a konyhába. Azok ketten már javában vacsoráztak. A tányérja mellé oda volt készítve egy szelet kenyér és a tányéron szabályos katonákra aprítva a császárhús. Ettől elérzékenyült, szeretett volna valami kedveset mondani, de semmi nem jutott az eszébe. A szűk konyhában átküzdötte magát a férje mellett a tűzhelyhez, levette a gázzról a teáskannát, és leforrázta a garzontea tasakját. Tomi ételtől és felindulástól elfulladt hangon folytatott egy történetet, amelyből kiderült, hogy Szluhák Tibi nem igazi barát. Ott szorongtak a zöld műanyaggal borított kis helyen,

amelyet az ajtó, a tűzhely, a mosogató és a hűtőszekrény határolt. A falióra halkán ketyegett. Lassan inni a teát, utána elnyújtózni bent a karosszékbén, felrakni egy lemezt, kimosni magából a fáradtságot, most erre vágyott. Kapkodva nyelte a falatokat, apró kortyokban a tűzforró teát, a negyedrészt sem ihatja meg, mindjárt indulnia kell. Mint az életben oly gyakran, most is érezte, milyen kimerítő neki is, a családjának is a mohó igazságkeresése. És hirtelen elfogta a türelmetlenség, félt, hogy kifut az időből. Felállt.

– Most el kell mennem. Az egyik szülővel van beszéltnivalóm.

Az előszobaajtó nehézkesen nyikorgott, ahogy becsukta. Meg kell zsírozni a zárját.

Kint már sötétség csüngött a háztetők fölött, a járókelők arca sápadt volt a neonfényben. A troli-megállónál bőrkabátos férfi járt fel-alá. Három lépés oda, három lépés vissza, oly kimért pontossággal, mintha automata mozogna. Az órájára nézett, kényelmesebbre fogta a lépéseit, semmiképpen nem akart elsőnek érkezni az eszpresszóba. Jóval túl a harminc éven még mindig elfogja a szorongás, valahányszor nyilvános helyre kell benyitnia.

A mellékutcából kiért a Népköztársaság útjára. Előtte a November 7. téren harsány színek kúsztak fel a házak homlokzatára, egy piros gömb kékre váltott, majd megint pirosra, egy színpompás kevély kakas szünet nélkül tündökölt, vörös és zöld reklámbetűk gyúltak ki és tűntek el, nem fontos, hogy mire buzdítanak, fogpaszta fogyasztásra, légi útra az Ibusszal vagy a Lufthansával, taka-

rékbetét nyitására vagy OTP-vásárlásra, a látvány a fő, a nagyváros minden esti ingyenmozija. Az úttest szélén megállt az átkelésre várva. A neonfényben mintha fölmelegedett volna a levegő.

Az autók megtorpantak, mint egy óriási nyáj, előrenyúló pofájukkal egymást szimatolva. Még nem lehet indulni. Még várni kell, amíg zöldre vált. Fölnézett a neonfényeken túl, a házak fölött csüngő sötétségre.

Vajkayné egyszer azt mondta: „Túlságosan együtt élsz az osztályaiddal, Magda, ezért borul fel nálad a fegyelem. Kívül kell maradni. Attól még szeretheti az ember őket, hogy kívül marad...” A fénylő kakas büszkén fölszegzett fejjel, vakítóan ragyog. Kívül maradni? Nem akarok kívül maradni! – mondta magában. Ebben a mesterségben nincs csálhatatlan recept.

A lámpa zöldre váltott, átvágott az úttesten, csemegeüzlet, édességbolt, a bejárati redőnyök már leeresztve. Rozmaring eszpresszó – hirdetik a húsvörös betűk. Ez a falusias név megnyugtatta. Gyerekkorában a kertjükben rozmaring nyílt. Sok-sok árvácska és rozmaring s az ablakokban muskátli. Mély lélegzetet vett. Benyitott a Rozmaringba. Kávéillat csapta meg és az a kesernyés, áporodott szag, ami a rosszul elnyomott cigaretta, a hamutálban összegyűlt csikkek után marad. A bejárattal szemközti asztalnál fiatal pár ült, mögöttük egy férfi: a Karcsi apja. Az asztalokon zöld műanyag vázákban harsány piros műanyag tulipánok. A gyomra hirtelen összerándult, mint az ujj, ha rácsapják az ajtót, és beléhasított a fáj-

dalom. Gyomoridegesség. Azért el kéne menni vele az SZTK-ba. Egyszer meg kéne már vizsgáltatni a gyomrát. Néhány lépést tett. Karcsi apja felállt, kicsit meghajolt, azzal a mozdulattal, mint a fia. Leültek.

A kismamacipős felszolgálónő tejszínhabos krémet vitt a párnak, aztán odajött az asztalukhoz.

– Két duplát kérek – mondta Sugár Márton. – Eszik valamit?

– Köszönöm, nem.

– Egy cigarettát?

A fejét rázta.

– Nem dohányzom.

Sugár rágyújtott. Még most se kérdez semmit. Egyenesen ül, cigarettázik, s ő nézi a kékesszürkés vonagló füstöt. Karcsi apja. Az arcéle hasonlít a Karcsiéra, olyan, mint a sasé. A szemük más. A Karcsié kékesszürke, az apjáé fekete, két fénylő rög. Barázdás arc, horpadásos, feszült, kevés rajta a hús. Könnyebb lenne, ha kérdezne valamit. Ha nekiszögezné a kérdést: mi az a sürgős ügy? Vagy könnyedén: miért üldögélünk mi most itt? De Sugár nem szól. Hallgat és cigarettázik, és a tekintete elsiklik valahová. Neki kell elkezdenie.

– Bizonyára hallotta, hogy a fia osztálytársa, Szező Irén eltűnt.

– Eltűnt? – Megdöbbenően elnyújtotta a szót, ahogy megismételte. A keze megállt a levegőben, két ujja közt ott meredt a cigaretta. – Nem tudtam.

– A fia nem szólt róla?

– Nem. De hiszen...

Sugár félbehagyta a mondatot.

– Amiatt tűnt el, ami azon a rendezvényen történt. Igen, bizonyos vagyok benne, hogy amiatt.

A felszolgálónő odarakta elébük a kávé.

– Elment a családjától.

A tekintetük most találkozott.

– Karcsi semmit sem szólt róla otthon. – Sugár lassan megcsóválta a fejét. – Egy szót sem. Mikor tűnt el a kislány?

– Szerda reggel. A mai napig semmi hír nem volt róla. Ma életjelt adott. A kis öccsének írt.

Másodpercnyi lebegő csönd. Várakozás és feszültség vibrál benne. Karcsi apja lehajt egy korty kávé, mélyet szív a cigarettából, mint aki apró mozdulatokkal akarja kitölteni a hallgatást. Aztán megszólal:

– Miért hívott ide?

– Ezért.

A táskába nyúlt, kivette a fényképet. Elébe tartotta...

Sugár Márton mozdulatlan arccal nézte a képet.

– Honnan ismeri őt?

– Lontayt? Gyerekkoromból. A bátyám meg ő osztálytársak voltak. – Elnyomta a cigarettáját. – Igya meg a kávéját, mert kihűl.

– Nem fontos. – A fényképet letette az asztalra. Előrehajolt abba a mozdulatlan arcba. – Mi történt maguk közt?

– Tudni akarja?

– Igen, azért jöttem, hogy megtudjam.

– Negyvennégyben Lontayékhoz menekültünk. A bátyám és Lontay Judit... a bátyám szerelmes volt Juditba. Egyetlen napra kértünk menedéket,

amíg a hamis papírjainkat kézhez kapjuk. Lontay Tibor feladott minket. A bátyámat meggyilkolták.

– És maga elmondta a fiának?

– Igen, elmondtam neki, aztán, hogy a véletlen folytán szembetalálkoztam Lontayval a rendezvényen. Ott állt Judit mellett. Én akkor tudtam meg, hogy Szecső Irén a Lontay Judit lánya.

– És ő, Szecsőné, nem beszélt magával azután, hogy Irén eltűnt?

– Megpróbált beszélni. Telefonált. Mikor meghallottam a hangját, leraktam a kagylót. Ő azt mondta: „Itt Judit, Szecsőné”, ezt feleltem: „Tévedés.”

– De hát nem ő volt, aki... A fivére volt.

– A fivére, igen, akivel karonfogva jött el a rendezvényre. Hagyjuk ezt, tanárnő. Hosszú história. Az utóbbi napokban többet beszéltem róla, mint az elmúlt huszonöt év alatt. Főlöské. És kínos is. – Elnyomta a cigarettáját. – Tehát a kislány elszökött, amikor megtudta. És nem tudni, hová lett.

– Sejtelmünk sincs róla. Egyvalaki tudhatja. A maga fia.

Sugár lassan oldalt fordította fejét, mintha egy tovatűnő látványt követne a tekintetével. Az ajka megmozdult, de hang csak másodpercek múlva jött ki a száján.

– Igen – mondta. – Értem.

– Beszéljen a fiával. *Maga* beszéljen vele. Én már többször megpróbáltam, de hiába.

– Beszélek vele. – Már levette a tekintetét arról a láthatatlan képről. – Még ma este. Fizetek! – intett a felszolgálónőnek. Aztán megkérdezte: – Hogyan jött rá?

– Ez is hosszú história. Az indítólökést talán egy letépett faliújságcikk adta. Irén írta a nyugatnémet újtjáról. Valami összefüggést sejtettem. Hamarabb is rájöhettem volna, ha fürgébben működik az agyam.

– De végül is rájött. Kibogozta. Tegye el azt a fényképet! – mondta fojtott indulattal.

– Ne haragudjon. – És gyorsan táskájába csúsztatta a képet.

– Miért haragudnék? A kislányt sajnálom, de a sajnálatom nem változtat azon, hogy a testvére-met tizenhét esztendősen korában meggyilkolták. Tudja, én nem fogadom el azt a banális mondást, hogy az élet megy tovább, és az idő mindent kibékít, meggyógyít. Lehet, hogy orvosságnak szánták, de én nem veszem be az ilyen gyógyszert.

A tele szatyrot a lába közé szorította. Az autóbusz akár egy néptelen váróterem, elszórtan ülnek bent az utasok, és milyen régóta rostokol a végállomáson. A vezető telefonál. A telefonfülke ajtaját nyitva hagyta, behallatszik a hangja:

– Hajdúnét kérem... Maga az, Juliska?

Csönd. Idős asszony kászálódik fel egy kisfiúval, nagymama lehet az unokájával.

– Hajdúnét kérem – ismétli bent a vezető. – Itt Füleki Balázs. Tegnap nagy bajban voltam, Juliska.

Találgatta magában, hogy miért volt tegnap nagy bajban Füleki Balázs. Most egész jókedvűnek látszik, hosszú lóarca van, a fogai előreállnak, és vigyorog. Kijön a telefonfülkéből, vigyorog, a kiálló fogsorát mutogatja, a kezét dörzsöli, de még mindig nem pattan fel a buszba, lent lődörög, cigaretta lóg a szájában. Próbálta elképzelni, milyen lehet ez a Hajdúné (Juliska), akinek Füleki Balázs leadta, hogy tegnap nagy bajban volt. Jól megtermett nőnek képzelte – akire anya azt mondaná: derék asszony –, pirospozsgás arccal, és a széles, pirospozsgás archoz tömpe orrot rajzolt neki gondolatban. Karesz a homlokát ráncolja. Amíg kiér Üröldre, mire visszaér – este kilenc

előtt nem lesz otthon. „Karcsi, te mostanában ágyrajáró vagy” – mondta legutóbb anyja. Csak gyanút ne fogjanak!

Pénzt kell szerezni! A hirdetés sokba került. Jól megkérik az árát, nem szívбайosak! Igaz, hogy megérte, egy csomó válasz jött. „Tevékeny fiatal N 1268.” Egy egész paksaméta válaszlevelet kaptak. Molekula elmondta nekik, hogy állástalan diplomás korában ingyen tanított egy földbirtokos családnál. A puszta étkezésért. És hét jelentkező közül esett rá a választás. „Én voltam az a burokban született szerencsés hetedik, aki kéthavi tanításért két hónapig teljes ellátást kapott. De akkora szerencsém mégsem volt, hogy az útiköltségemet is kifizessék” – tette hozzá fanyar mosollyal. Irén meg ő válogathatnak. Holnap is biztosan érkezik még válasz, de nem lehet sokáig teketóriázni. Végignézik a leveleket, és döntenek. Aztán még pénzt kell szerezni az útiköltségre és a megélhetésre az első fizetésig. Karez számolt. A megtakarított pénzéből, amit nyári munkából keresett, futja az útiköltségre meg néhány napi kajára. Többre semmiképpen sem. Az óráját meg a fényképezőgépét eladhatná, de mégsem adja el. A bizományi kérdezősködni, esetleg meg se vennék, esetleg, ami sokkal gázosabb, értesítenék a szüleit. Dugó felajánlott 220 forint baráti kölcsönt. „Gyorssegély, ráérték megadni.” Dugó igazán rendes tag, segített, és nem firtatta, hogy mi történt Irénéknél.

A busz apránként szinte megtelt. A lóarcú eldobta a csikket, beült a fülkéjébe. Egy pocakos férfi az utolsó pillanatban ugrott fel. A vezető indított.

Dugó dühös volt, amikor elkezdtek beszélni a faliújságcikkről.

– Ezt ki csinálta, te vagy Irén?

– Egyre megy, hogy melyikünk, leszakítottuk, és kész.

– De mi a csodának?! – kiabált Dugó. – Mi szükség volt rá?

– Nyilván volt rá szükség, ha letéptük. És ha fel akarsz mondani nekünk, csak ki vele! – förmedt rá ingerülten.

– Ki a csoda akar felmondani?! – méltatlankodott Dugó. – Neked már egy szót se lehet szólni, Karesz, te mindjárt fent vagy a plafonon.

A Dugó helyzete se könnyű, otthon kereshetik a kulcsot, a rendőrség is nyomoz... Ezt a vasárnapot, a holnapit megúszták, Benkő bácsimegrándította a derekát, holnap Benkőék nem mennek ki ásni. Jövő szombatig biztosan nem mennek ki, és jövő szombaton ők már messze vannak. Most már az Irén fényképét se közölhetik le az újságban, a Kék Fényben se körözhetik, hiszen életjelt adott. „Tevékeny fiatal N 1268”. Ő tetterőst akart írni, Irén azt mondta: a tetterős fellengzősen hangzik, legyen inkább tevékeny.

A busz zökkent egyet, a szatyor előrecsúszott, elkapta, a térdére állította, belenyúlt. A piacon tíz tojást vett, darabját egy-negyvenért. Sorra megtapogatta a tojástartót, a kenyeret, a válaszleveleket, a zsírpapírba csomagolt szalonnát. A szalonnát Dugó küldte, a krumpli kitart hétfőig. Kedden indulniuk kell.

A kertekből itt-ott kékes füst gomolyog fel: az őszi felgyúlt avart, a letört gallyakat égetik,

hamarosan itt a tavasz. Múlt évben tavasszal járt Ürömön; zöldbabágyások, zöldborsóágyások, pirosuló cseresznyefák, Benkőéknél létrát támasztottak a fához, ő létráról szedte a cseresznyét, Dugó felmászott a fára, megkapaszkodott egy ágban, s a két tornacsukás lábát rakta fölfelé a törzsön. Ősszel is járt itt Irénnel, akkor diót vertek, akkor is kesernyés füst szállt fel a kertekből. A füst mint megannyi manó, szeszélyes formákat ölt, majd szétromgyolódik az égen. „Nem szeretem a füstöt. Állhatatlan. Volt-nincs” – mondta Irén. Akkor még gondtalanok voltak.

Vannak családok, ahol világos a képlet. Megnyugtatóan világos, mint Dugóéknál vagy Szamek Gabiéknál. Vannak nevetséges szülők, mint a Bajári Katié. – Tíz órára itthon légy, mert a huligánok lenyisszantják a füledet (ez a Bajári papa). Bicskás huligánok a Münnich Ferenc utcában, szemben a Televízióval! Kati az Operában elkeseredetten hagyta ott a Trubadur utolsó felvonását, hogy tízre otthon legyen. És a mamája, aki minden tanárra rászáll, sőt még Kaszánéra is! Elemér mondta, hogy a tanáriban első számú közellenségnek nevezik. Vannak haszontalan szülők, mint a Lujzáé, vannak nehéz esetek, mint a Bednarik Ilus mamája, aki nagyon érzékeny, és menten könnybe lábad a szeme, akárcsak az Ilusé. Vannak nagyszülők, mint az Angyalé, akiket mindenki sajnál, vannak bogaras szülők, mint a Moticskáé, őskori mammutmaradványok, akik két szarvasagancs közt őrzik az ágas-bogas családfájukat, és büszkén adják le, hogy őseik rablólovagok voltak. De az Irén esete meg az övé egé-

szen másfajta. Úgy látszott, hogy minden rendben van, és hirtelen befogta őket a múlt, mint a kelepce. Irén kiszabadította magát. És ő is. Döntött. Választott.

Karesz most arra gondolt, hogy mielőtt útnak indulnak, valahonnan a városból vagy talán a pályaudvarról felhívja apját, és megmondja neki. Nem csaphatja be. Apa erős: elbírja az őszinteséget. Megmondja neki, hogy ez az egyetlen lehetséges megoldás. És hogy ne aggódjanak, le fogja tenni az érettségit, az egyetemet is el fogja végezni.

Ez az egyetlen megoldás – ismételte magában, amíg kinyitotta a magas krisztussövénybe illesztett kaput, és a kavicsal behintett úton a kis ház felé ment a napsütésben. Tavaszi szél fújt, az cibálta, szaggatta a kertekben felszálló füstöt.

Irén meghallotta a lépéseit, elébe szaladt. A tréningruha, amit még szerda délután kivitt neki egy pizsamával, lötyögött a testén, a nadrágszárakat, az ujjakat fel kell tűrni, vaskos hurkákat vetettek a bokája fölé, a csuklójánál. A pizsama külön szám volt, Irén madzaggal kötötte meg, felhúzta egészen a hónaljáig, a madzagot megkötötte a derekánál, és a nadrág felső részét visszahajtotta. De aztán rájött, mégis jobb, ha hosszabban hagyja, éjjel belegöngyöli a talpát.

Mereven mozog, furcsa, tulajdonképpen nagyon könnyű a mozgása, és mégis feszes. Csak tornában, sportban oldódik fel teljesen. Elámult, amikor egyszer tornászni látta az udvaron. Irén mutatta be a korláton a gyakorlatot, suhant a teste, pontosan abban a vonalban állt meg, ahol kellett, mozdulat-

lanul egyensúlyozott, ameddig kellett, aztán hosszú ívben, kecsesen ugrott le a szőnyegre.

– Szia! Olyan jó meleg van, csak most fűtöttem be!

– Mit csináltál egész nap?

– Sok mindent. Napoztam is.

– Csak vigyázz, szemet ne szúrjon.

– Kinek szúrná a szemét? Ha kérdezik, azt mondom, hogy a Dugó nővérével dolgozom, szabadságon vagyok, néhány napra kijöttem a jó levegőre. Ahogy megbeszéltük. – A kezével tétova mozdulatot tett. – Mi újság?

– Egy csomó válasz a hirdetésünkre.

– Igazán?! Mért nem ezzel kezdted? Mutasd!

– Előbb lerakom bent a szatyrot, tojás is van benne.

– Remélem, tartóban hoztad!

– Miben hoztam volna, vázában?

Bementek a házba, Irén az asztalra rakta a teli tojástartót, a fiú a sarokban a falhoz állította a szatyrot. A kezük összeért, ahogy a levelek után nyúltak.

– Nem bontottad fel. – Irén a borítékokat nézte. Elmosolyodott. – Azt akartad, hogy együtt olvassuk el.

A fiú bólintott.

– Milyen sok ajánlat.

– Öt híján egy tucat.

– Ilyen kapósak vagyunk!

– Hát persze. Tevékeny fiatalok.

Irén mosolyog, de az a két aggodalmas ránc nem tűnt el a homlokáról, ott maradt belevésve.

– Gyere, olvassuk el!

– Hideg van itt – mondta Karesz.

– Mondtam, hogy az imént gyújtottam be. Menjünk ki a napra.

A ház falának dőlve olvasták az ajánlatokat. Irén a sarkánál beszakította a borítékokat, Karesz a kisujját beleakasztva feltépte. A fejük összeért, hunyorogva olvastak a híg napfényben.

– Komfort Takarítóvállalat, Majakovszkij utca. Eldobhatjuk. Jöhet a következő!

– Adom.

– Otthon Építkezési Ktsz. Te, nem ennek a vezetését mutatták a Kék Fényben? Különben mindegy, ez is Pesten van.

– Építkezéshez nem megyünk! Semmiféle építkezéshez! – jelentette ki Karesz.

– Mért vagyunk olyan válogatósak?

– Az építkezés nem való nőknek!

– Pedig mégis hordják a maltert.

– Szabadult rabok közül verbuválják a segédmunkásokat. Emlékszem, egy ürge mondta az egyik tévériportban, hogy elutazik Vácra meg a többi helyre, ahol börtön van, és azon nyomban szerződte a szabadult rabokat.

– Nem olyan biztos, hogy a szabadult rab a legrosszabb. – Irén megrázta a fejét, mint aki gyötrő gondolatokat hesseget el.

A fiú átfogta a vállát.

– Olvassuk tovább.

– Tsz. Te, ez jó lenne. A mezőn dolgozni, a szabadban.

– Olvasd tovább! A gombbrészlegükbe kell munkakerő – mondta Karesz.

– Úgy is megfelel. Nem? Szállás biztosítva.

- Igen, nekünk most ez a fő. Állás és szállás.
- Rímben beszélsz?
- Véletlenségből.
- Kerti munkára keresünk. - Sóhajtott.
- Kertészeti Egyetem, Budapest. Sajnos, Budapest. Kiesik.
- Gépkocsivezetésre tanítjuk. Havi 2200 kezdő fizetés.
- Korhatár - dünnyögte Karesz. - Ha két évvel idősebb lennék.
- Lángossütő. Ez egy maszek.
- A maszek jól fizet.
- Nem olyan biztos. És a lakás?
- Mátragyöngye üdülő. Ehhez mit szólsz?
- Nézd meg jobban. Amennyiben tizennyolc évüket betöltötték.
- Újabb takarítóvállalat.
- A tsz-nél maradunk, ugye? És hátha átkerülök a gombbrészlegből a földekre vagy az állatok mellé!
- A jószág mellé - javította a fiú.
- A jószág mellé, te nyelvőr. Tudod, én nem bánnám, ha mindig a jószág mellett maradhatnék.
- Az a két töprengő ránc a homlokán! Ilyen gyorsan, ilyen keményen dolgozik a szenvedés vésője!
- A mindigről jut eszembe. - Karesz erőltetett könnyedséggel beszélt. - Emlékszel, amikor Magda néni leadta azt a sztorit egy rokonáról, aki minden mondatát így kezdte: Én mindig. Én soha. Tulajdonképpen Tomasovicsnak szólt a történet.
- Na igen, Toma csalhatatlannak képzei magát.
- Irén hirtelen elhallgatott, mintha kés metszette volna el a hangját, a szája megrándult.
- Ne töprengj - mondta a fiú. - Most már jó lesz.

– Tudom. – Irén lerakta a leveleket az ablakpárkányra, tűnődve dörzsölte a két kezét.

– Fázol?

– Nem, jó itt a napon.

A tenyerén érezte az ér lüktetését Irén nyakán. Mintha bent lüktetne a saját tenyerében. Irén szája duzzadt, kicsit cserepes, mint a tavaszi rügy. Ráhajolt. Le akarta csókolni azt az ideges vonaglást a szájáról.

– Nem! – mondta Irén. – Nem akarom. – A kerek, sötét szeme most kemény volt, indulatos.

A fiú elhúzódott, a kezét is elkapta Irén válláról, és tehetetlen, szégyenkező mozdulattal lógatta a karját.

– Nem akarom, hogy bárki azt mondhassa: ezért tette! – Irén szinte kiabált: – És ha mondják vagy gondolják, hát ne legyen igazuk! Házudjanak, ha azt gondolják! Nem adom meg nekik azt az előnyt, hogy igazuk legyen. Egy fikarcnyi igazuk se legyen velem szemben. Azt akarom, hogy bennünket most csak az igazságunk...

A hangja elfulladt, sírva fakadt. Szipákolva sírt, keze fejével törölte az arcát, mint a kisgyerekek. A túl hosszú, bő tréningruhában véznának látszott, törekenynek. Úgy bújt meg benne, mint egy menedékben.

A fiú megfogta a kezét.

– Na, ne sírj... Én megértem. Nesze a zsebkenőm.

Irén a szemét, az arcát törölte, kifújta az orrát.

– Az enyémet kimostam – szipákolta.

Lefogyott – gondolta Karesz. – Böknek a kulcsontjai.

– A csücskibe fújtam az orromat. Göböt kötök rá.

– Hagyd a csudába! Irén, érzed, hogy milyen jó tavaszszaga van a földnek? Te vagy a szagszakértő. Mit szólsz hozzá, hogy sziporkázom?!

Irén maga elé meredt, a fejét lehorgasztotta, hallgatott.

– Haragudni fognak rád otthon? – kérdezte aztán, és hirtelen felkapta a fejét, mintha a fiú arcáról akarná leolvasni az igazságot.

– Nem fognak haragudni. Az apám klassz ember. Biztosan meg fog érteni.

Most egész közelről látja az apját maga elé vetítve: az a homlokráncoló hunyorgása beszéd közben meg amikor figyel, és ahogy kicsit előregörnyedve ül, s a két csontos kezét a térdé közé ejti.

– És az anyád?

– Apa majd megmagyarázza neki.

– És ő? Milyen volt? – kérdezte suttogva.

– Apa azt mondja... – A fiú elnézett Irén feje fölé. Az ég távoli csücskét nézte. – Kitűnő matematikus volt. És lelkes.

– Én majd egészen veled leszek később – mondta Irén váratlanul, szinte valószínűtlenül magas hangon. – Ugye, te is tudod, hogy valamikor később majd teljesen együtt leszünk?

– Tudom – mondta a fiú.

– Egy test, egy lélek, mint a mesékben. Ugye, hogy van ilyen az életben is? Ugye, hogy van?

– Azt hiszem. Talán ritkán, de van. Kell hogy legyen.

– Én tudom, hogy egy fiú nehezebben várja ki, mint egy lány.

– Honnan tudod? – Incselkedőnek szánta a kérdést, de a hangja firtató volt és szigorú.

– Az Angyal mindenfélét mesélt Lujzinak. – Nyelt egyet. – Katinak is.

– Az Angyal! – Karesz megvetően legyintett. Kihúzta magát, cigarettára gyújtott. Zavarban volt, és igyekezett fölényesnek látszani.

– Nekünk most az az első, hogy kenyér legyen a kezünkben – mondta Irén.

Mindent előre elrendez – gondolta a fiú. „Majd ha egészen együtt leszünk...” Mintha azt mondaná: „Majd ha letettük az érettségít. Ha kenyér lesz a kezünkben.” Sír, a keze fejével törli az arcát, és mindent elrendez. De hogy vágott a tekintete, mikor azt kiabálta: egy fikarcnyi igazságuk se legyen velem szemben! Most ismét puha az arca, törékenynek, sebezhetőnek látszik, ahogy ott áll a lötyögő, kifakult tréningruhában.

Könnyű szél dobált felhőket a nap elé.

– Vége a napsütésnek, gyerünk be! – Karesz elhajította a csikket. – A gombrészlegnek is írni kell.

– Mikor indulunk?

– Minél előbb. Hétfőn előteremtem a pénzt.

– Ott majd kérünk előleget.

Bementek a házba. Takaros kis ház, fehérre meszelt falak, bútor még alig van benne, egy ócska divány, két tábori ágy, új a kinyitható konyhasztal a fehér székekkel. A Dugó nővére fog itt lakni, ha ősszel leszerel a vőlegénye, és megesküsznek.

– Nincs éppen banánrothasztó meleg. Nem rak-tál eleget a tűzre.

A fiú kinyitotta a kis cserépkályha ajtaját.

– El ne fojtsd! Alul meg kell kotorni – szólt rá Irén. – Tudod, a tűz olyan, mint a kutya. Szereti, ha vakarják a hasát.

Nézte Karcsit, ahogy a lapátot belemeri a szénbe. Lekuporodott mellé.

– Szeretem a tüzet. Amíg be nem vezették a gázfűtést, otthon sokat néztem a tüzet. A hangját is szeretem. Eleinte csendes, aztán hirtelen neki-vadul, és utána olyan barátságosan dohog. Nálatok mindig központi volt?

– Mindig. – Főlegyenessedett.

Irén is talpra ugrott, leült az asztal mellé, két kezével átfogta a térdét, mint otthon, a pamlagon.

– El ne felejtsük az asztalt visszacipelni a konyhába.

– Visszacipeljük. Mondd, eszel te rendesen?

– Persze hogy eszem.

– Sovány vagy. A kenyérből is alig fogyott.

Irén a mutatóujját huzogatta az asztalon.

– Meg kéne írni a választ. Hoztál borítékot meg papírt?

A fiú nem válaszolt, a fogasra akasztott anorákja zsebéből egy borítékot meg egy ív fehér papírt húzott elő.

– Összegyűrted – állapította meg Irén. – Na, nem olyan vészes. Mit írunk a gombrészegnek?

– Röviden írunk. „Szíves ajánlatukra válaszolva közöljük, hogy ajánlatukat elfogadjuk, és...”

– Ugyanabban a mondatban ne írjunk kétszer ajánlatot.

– Magyardolit írsz most, Irén, vagy válaszlevelet az Előre Tsz gombrészegének?

– Mondd, Karesz, összedőlne a világ, ha úgy fogalmazzuk: „Szíves ajánlatukra válaszolva közöljük, hogy az állást elfoglaljuk.”

– A munkát elvállaljuk. Mégiscsak jobban hangzik, szakszerűbben, nem?

– Igazad van. A munkát elvállaljuk. És mikor érkezünk? Mit írunk, hogy mikor érkezünk?

– A jövő hét folyamán. A március 8-tól március 13-ig terjedő hét folyamán.

– Írjunk kicsit pontosabb dátumot. Március nyolcadikán vagy kilencedikén.

– És ha azt írnánk: rövidesen jelentkezünk. Munkahelyünkön rövidesen jelentkezünk.

– Nagyon jól hangzik, olyan félhivatalosan. Persze munkakönyvünk az nincs. Csak belénk ne kössenek.

– Mért kötnének belénk? Örülnek, hogy kapnak munkaerőt. Majd kiváltjuk azt a munkakönyvet.

– És ki kell találni, hogy mit mondjunk nekik, mármint a gombrészegnek, hogy miért hagytuk ott az iskolát.

Most megint töprengő, koravén az Irén arca, mint akkor, az eszpresszóban, amikor mindent megbeszéltek, és Irént bántotta, hogy pénzt kellett kiadni a szódavízre. Akit szeretünk, annak miért mindig újak a vonásai, mintha a szívünk éppen most formálta volna ki? – tűnődik a fiú. Kiteszi maga elé a papírlapot, a zsebéből előhúzza a golyóstollat, írja a választ a gombrészegnek.

Irén bal karjával az asztalra könyököl, állát a tenyerébe támasztja, a jobb keze mutatójja láthatatlan jeleket firkál az asztallapon. A tekintete túlnéz a fiún.

Anya, te biztonság, szertefoszlottál. Azt hittem, szilárd vagy, mint a szikla, hajszálnyi repedés sincs rajtad. Te egyenes derekú, te önérzetes, te testet öltött kötelességtudás! Mit tettél? Mért nem válaszoltál, amikor kérdőre vontalak? Anya, tudtad te, hogy a bátyád fel fogja adni a két fiút, amikor elmentél? Mért mentél el hazulról? Mit tudtál, és mit tudott a nagymama? Egyetlenegy napot kértek tőletek. Ha nem akartátok befogadni őket, mért nem mondtátok meg nekik: menjetek innen! Akkor talán máshol menedéket kapnak. Mért nem válaszoltál, amikor azt mondtam: tudni akarom! Én azt mondtam: tudni akarom, és te hallgattál. Apa bejött a kiabálásomra, és rám rivallt: – Milyen hangon beszélsz te az anyáddal? Miféle modor ez? Modort emlegetett, pedig halálról volt szó, egy tizenhét éves fiú haláláról. Megrovóan fordult anyához: – Csodálom, Judit, hogy eltűröd ezt a tiszteletlen hangot! – Anya, te akkor is hallgattál. Én soha többé nem fogom még egyszer megkérdezni tőled. Nem kérdem meg, mit tudtál, és hogyan fogadhattad el a testvéredtől azt a pénzt, amivel kiutaztam Kölnbe.

– Kész – mondta a fiú, és letette a tollat.

Iren előrehajolt.

– Azt mondd, vacakolnak a letépett cikk miatt?

– Nem veszélyes. Magda néni vacakol, és egyszer Szamek Gabi is rákezdte, hogy mégiscsak különös. De nem hiszem, hogy Magda néni rájönne – tette hozzá megnyugtatóan.

– Hát ne is jöjjön rá. Akármilyen rendes, mégiscsak jelentenie kéne. Gyanakszik?

– Gyanakszik valamire, csak éppen nem tudja, hogy mire. A rendezvényt emlegeti, hogy valami történt szombaton, a rendezvényen. Nem fog rájönni – ismételte meg újra.

– Muszáj volt szólni a jelenetről köztünk? Tudod, hétfőn az iskolában? Amikor én...

– Muszáj volt, hidd el. A közelben álltak. Nem tudhatom, ki hallotta, és mit hallott. Ha elhallgatom, lebukhattunk volna.

– Mikor beszélt veled Magda néni?

– Ma is. Közölte, hogy az anyád... hogy menjek fel hozzátok.

Áramos csend feszült közékük.

– El kell utazni minél előbb – mondta aztán Irén.

– Elutazunk. Hétfőn megszerzem a pénzt, megveszem a jegyeket, kedden utazhatunk. Az anyád miatt ne izgulj. Ha kérdez, hallgatok. Azt mondom: nem tudom. És újra hallgatok. Ez a módszerem. Már nagy gyakorlatom van benne, ne félj!

– Nem félek. – Irén hátradőlt a széken, a két kezét összekulcsolta a tarkóján. – Ha ez a kis ház a miénk volna, olyan szépen berendezném. – A hangja vontatott, tűnődő. – A sarokban két heverő, tarka szőttessel letakarva, előtte alacsony kisasztal.

– Fotelt nem tennél az asztal mellé?

– Nem – hirtelen megélénkült –, csak a két heverő sarokra állítva, előtte az alacsony kisasztal. A másik asztal, egy szétnyitható, az ablak elé kerülne négy székkal. Mit szólsz hozzá?

– Tetszik. Várj csak! Fel- és leérőfoltható asztalt.

Ha akarom, dohányzó-, ha akarom, ebédlőasztal. Akkor felesleges az alacsony kisasztal a heverők előtt. Tágasabb a szoba.

– Űhüm. Szellősebb.

– És én nem állítanék be szekrényt. Ki nem állhatom a szekrényeket.

– A ruhákat hova rakod?

– Akasztókra. Egy rúd akasztókkal, előtte függöny. Olyan függöny, ami illik a takarókhhoz.

– Beporosodna a ruhánk.

– Mért porosodna be? Ott a függöny.

– És oldalt meg felül?

– Oldalra meg felülre is rakok egy-egy függönyszárnyat. Felül, mint a baldachin, és kétoldalt...

A kezével jelzi, hogyan húzná a függönyszárnyakat a ruhák elé.

– Értem. Karez, ide süss! – A mutatóujjával megböki a fiú karját. – A levelet a gombbrészlegnek a postán dobd be. A Nyugatinál vagy a főpostán. Ahol óránként ürítik a ládát. Ha ma este bedobod, hétfőn megkapják.

A fiú bólint.

Magda néni elkérte a fényképet. Nem mondta meg, hogy miért van rá szüksége, de Gabi sejtette, hogy a kép fontos. Magda néni gyanít valamit. Gabi izgatott volt. Hátha az ő felvétele segíti elő a nyomozást, a rejtély megoldódik, esetleg Irén is előkerül. Bárcsak előkerülne! És a felvétellel! Végre talán megkapná érte az Ifjú Amatőr Fotósok első díját. Gabi elhatározta, hogy csinál magának még egy másolatot. Az egyik arc a képen a Karcsi apjáié, bár ő sajnos csak félprofilból látszik, ami rontja az esélyeket az Ifjú Amatőröknél. Alaposabban meggondolva, első díjra semmiképpen nem tarthat igényt, legfeljebb a másodikra.

Talán mégis van valami köze Karesznek az Irén eltűnéséhez? De mi köze lehet hozzá? Gabi újra meg újra nekiütközött ennek a kérdésnek, és hiába törte rajta a fejét. Annyi bizonyos, hogy ő ezzel a pillanatfelvétellel „rátalált témájára”, ahogy az Ifjú Amatőr Fotósok Klubjának vezetője mondogatja. Gabi megvitatta családjával a meghökkentő fordulatot, bekapta a vacsoráját, aztán átszaladt Kaszáékhoz.

Kasza nem mondta ki nyíltan a barátjának, de félreérthetetlenül célzott rá, hogy Irént esetleg kémek szervezték be külföldön. A kémgyanús egyént

itthon is figyelik, és minden szálát felgöngyöltetik. Karesz apja talán éppen egy nyomozóval beszélt méltatlankodva, hogy a fiát meggyanúsítják.

Gabi a fejét rázta.

– Az a másik nem olyanforma, mint egy nyomozó. Az arckifejezése nem olyan.

– Azt gondolod, hogy a nyomozók arckifejezése egyforma?

– Azért hülyének ne nézz! – tiltakozott Gabi. – Arról van szó, hogy inkább riadtnak látszik, éppenséggel nem olyan embernek, aki a másiktól ki akar szedni valamit.

– Kíváncsi vagyok rá.

– Holnap újra megcsinálom a képet.

– Magda néni csak úgy szó nélkül elvitte?

– Nem éppen szó nélkül, de elvitte. Azt mondta: szükségem van erre a felvételre.

– Persze nem kérdezhetted meg tőle, hogy miért.

– Nem. Tudod, van egy olyan szitu, hogy nem lehet.

Kata telefonált egy orosz mondattal kapcsolatos kétségei miatt, Kasza elújságolta neki a különös hírt.

– Bosszú! – mondta Kata tompán, de oly határozottan, hogy Gabi is hallotta, ahogy odahajolt a kagylóhoz.

– Hogy-hogy?

– Beigazolódott a teóriám helyessége. Sugár bosszút állt Irénen, mert letették.

Választ várt, megerősítést, Kasza hallgatott, Gabi meg csak legyintett, hogy hülyeségnek tartja.

– Sugár Kareszban ugyanis rengeteg a fojtott agresszivitás, ami időnként kirobban belőle.

Ez már sok volt Gabinak. Beleszólt a kagylóba:

– Mikor robbant ki belőle?

– Te beszélsz, Kasza?

– Nem, Gabi is itt van. Az előbb mondtam, hogy itt van, ő hozta a hírt. – Kasza ismét elfoglalta a teret.

– Hát, ha tudni akarjátok... Anyu! – Kata hangja parányi lett, és mégis hallatszott, hogy kiabál. – Most nem megyek vacsorázni. Nagyon fontos, a Szecső-ügy. Ha kihül, hát kihül, majd felmelegítem – zihálta. És a telefonba: – Ott vagy, Elemér? Gabi is hallja? Helyes. Azt mondtam az imént, hogy Sugár Kareszban rengeteg az elfojtott agresszivitás, és hogy néha váratlanul kitör belőle... Hogy mire alapozom? Hát például arra, hogy szándékosan kidobta a lábát, csakis azért, hogy én elnyaljak. Pedig én soha nem vétettem neki. Tavaly, a klubdelutánunkon... Kasza, te nagyon jóhiszemű vagy. Persze hogy mentegetőzött: véletlen volt meg a többi. Senki nem fogja bevallani, hogy szándékosan dobta ki a lábát. Egy pillanat! – A hangja megint eltávolodott, messziről visított: – A polcon van a sótartó, anyu! A második polcon vagy a harmadikon. Ez nagyon fontos most, anyu! – És a telefonba: – Nem volt véletlen, nagyon is kiszámított volt. Pont akkor és úgy dobta ki a lábát, hogy én elvágódjam. Ismétlem: szándékosan. Nem haragszom rá, csak megállapítom, hogy agresszív ösztönök dúlnak benne. Értsd meg, én annyira nem haragszom rá, hogy vigasztalni próbáltam, és mi történt? Tanúja voltál te is, amikor a suliban feltűnő agresszivitással válaszolt a vigasztalásomra.

– Feltűnően agresszív azért nem volt – csitította Kasza, Gabi pedig grimasszal jelezte, hogy nem kellett volna belebonyolódni ebbe a beszélgetésbe.

– Lélektanilag nézd a problémát – folytatta Kata. – Az ilyen rátarti, sőt dölyfös egyéniség, mint Sugár, nem bírja elviselni a kudarcot. És bekövetkezik a tragédia.

Ez már sok volt Gabinak. Benyomult a telefonba.

– Miféle tragédia? Úgy beszélsz, mintha Irént már eltemettük volna. Azért, mert Magda néni elvitte azt a felvételt?

– Engem te ne oktass, Szamek! – tiltakozott Kata sértett, megkövült hangon.

– Nevetséges, hogy azért, mert Sugár bácsi rajta van a felvételen, azért Karesz...

– Mért vitte el a képet Magda néni? Mért ment el hozzátok, és miért vitte el?

– Nem tudom. De az biztos, hogy nem amiatt, amire te gondolsz. Nem és nem! Kész hülyeség!

– Kérlek, Szamek, velem ne kiabálj! Velem ilyen hangot ne üss meg. Add vissza Elemért!

– Tessék. Visszaadtam.

– Elemér, én Szamekkel nem vitatkozom. Neked pedig csak annyit mondok, hogy súlyos aggályaim vannak. Bár ne igazolnák aggályaimat a tények! – Várt egy kicsit, hogy Kasza majd megszólal, de Kasza hallgatott. – Bár ne igazolnának! – ismételte sóhajtva. – Hát viszlát holnap.

Letette a kagylót.

Sugár Márton kinyitotta az eszpresszó ajtaját, előrebocsátotta az osztályfőnöknőt. Valami kérdés vagy kérésféle volt a szemében, ahogy búcsúzáskor feléje emelte az arcát, de Sugár nem akart most tekintetekből olvasni.

– Értesít majd? – Az osztályfőnöknő csak árnyalatnyi kérdő hangsúllyal ejtette ki a mondatot, mint aki így álcázza udvariasan a felszólítást.

– Természetesen. – Sugár attól tartott, hogy még valami kérdés következik és elébe vágott: – Kezét csókolom.

Gyalog indult hazafelé, zúgott a feje, viszolygott attól, hogy beprézelődjön a füledt buszba.

Szél fúj, enyhe kora tavaszi szél, ráncigálja az előtte haladó nő bő nadrágszárát, szemközt fiatal pár jön összebújva, a fiú magas, fekete, mint Karcsi, a lány szőke, békaarca van, de ezüstösen fénylő hajával mégis Irénre emlékeztet.

Irén gyakran járt náluk. „Apus, az osztálytársam.” – A kislány illedelmesen felállt, ahogy gyerekhez illik, ha felnőtten üdvözl, de elsőnek nyújtotta a kezét, ahogy nőhöz illik, és kicsit, igazán csak icipicit meghajolt, amikor bemutatkozott: „Szecső Irén”. Nagyon meg van nevelve, ezt gondolta róla, meg hogy kecsesen mozog. Később Karcsi benyitott a műterembe. A könyvek közt keresgélt. „Meg akarom mutatni Irénnek Picasso kék korszakát.”

Amikor a kislány elment, jónak látta figyelmeztetni Karcsit:

– Lánypajtás csak akkor jöhet fel, ha anyád vagy én itthon vagyunk. Nem miattatok, hanem...

Karcsi közbevágott:

– Hanem Filéné meg a stb. miatt. – Fölényesen mosolygott. – Messzemenő tekintettel leszek Filéné stb-re.

Jóval később, séta közben azt mondta Karcsinak:

– Nem csupán a partnerét, önmagát is becsapja, aki szerelem nélkül közeledik a másikhoz.

Karcsi rögtön támadó állásba lendült.

– Eszerint az ember gyakran szerelmes?

– Legalábbis többször, kivéve a született monogámokat.

– Például?

– Például engem.

Karcsi rávágott a tekintetével, azzal a fura, kicsit sanda pillantásával, amelyben kötözködés is van, humor is, gyengédség is. Hallgatott. És aztán még egyszer intette, megint csak általánosságban, de nagyon komolyan. Aztán történt, hogy lopva megfigyelte őket, a fiát meg Irént, a Karcsi születésnapján. Zenét hallgattak, a tekintetük összefonódott, nem ültek egymás mellett, és mégis mintha egész közel lennének egymáshoz, és oly egyszerre álltak fel, mintha láthatatlan szálakkal lennének egymáshoz bogyozva. A születésnap után figyelmeztette Karcsit:

– Akit szeretünk, azt óvjuk is.

(És ez így igaz – gondolta –, még akkor is, ha ügyetlenségből, indulatból olykor megsebezük.)

Karcsi akkor elpirult egy kicsit.

– Értelek, apa. – Csak ennyit mondott.

Sugár Márton cigarettát vett elő, a falnak fordulva tenyeréből sátrat csinált, fölpöccintette az

öngyújtóját. A cigaretta vége felparázslott, leszívta a füstöt.

Judit nem óvta meg Miklóst. Nem mert megóvni. Elment hazulról. Pedig Judit hívta őket magukhoz. Bejött a sárga csillagos házba, egy üveg lekvárt hozott meg zsírban lesütött húst, két szelet húst, és azt mondta: „Ha veszély van, jöjjenek el hozzánk.” És a búcsúzásnál még egyszer: „Ha baj van, Miklós, gyertek el hozzám! Érted!” Akkor hallotta először, hogy azok ketten tegeznek egymást. Manapság a fiatalok mind tegeződnek.

Déltájt csengettek be Lontayékhoz. A bombázás után előbújtak a romok közül. Az utolsó kép, amit megőrzött a beszakadt házból, ahol az anyjuk elpusztult, a füstölgő romok fölött az épen maradt falrészben egy kredenc, makulátlanul épen maradt piros-fehér konyhaszekrény a harmadik emeleten, az ajtaja lassan nyílt kifelé, egy fazék gurult ki belőle, csaknem a maradék konyhakő széléig, s ott megállt, mint egy légtornász, aki idegtépő produkciót mutat be. Először a Kisfaludy utcába mentek, ahhoz az emberhez a pinceműhelybe.

– Hát odaveszett szegény édesanyjuk – mondta az ember. – Nem akart bújni. Maguk ne menjenek vissza. Szerzek papírokat, erdélyi menekült papírokat. Holnapra elkészülnek, kiviszem magukat Mátyásföldre, ott bejelentkeznek a menekült papírokkal.

Azután megkérdezte, van-e hová menniük másnapig. Azt felelték, hogy van.

– Holnap elviszem maguknak a papírokat. Iga-

zolvány nélkül ne mászkáljanak sokat az utcán. – Megkérdezte a címet, de nem írta fel, csak elmo-tyogta egész halkán: – Hernád utca 35. Lontay. Holnap elviszem maguknak a papírokat – mondta, és el is vitte, Hernád utca 35. Lontay, de őket nem találta ott; amikor odaért, Miklós már halott volt.

Később, évek múlva, ő akkor már a Képzőművészetre járt, találkozott azzal az emberrel, véletlenül találkozott vele, mert bár már többször is elhatározta, hogy felkeresi egyszer a Kisfaludy utcában, nem ment el, nem bírta rászánni magát. Véletlenül botlottak egymásba, rögtön felismerte a furcsa, lapított orráról, az az ember is megismerte, és azt mondta:

– Maga járt nálam a testvérével. Mi lett magukkal? – Én másnap elvittem az erdélyi menekült papírokat. Valahol a Damjanich utca táján volt.

– A Hernád utcában.

– Igen, igen, Hernád utca 35. Egy fűszeres volt abban a házban, látja, hogy emlékszem. Azt mondták, maguk már elmentek. Házkutatástól kellett tartani, és maguk elmentek, nem tudni, hová. Egy fiúval meg az anyjával beszéltem, maguk korabeli fiúval. Mi lett magukkal?

– A testvéremet megölték. Még aznap. Én tanulok. Festő leszek.

– Megölték... – ismételte meg az az ember.

– Igen. A Duna-parton. Én meg egyre készültem magához, hogy megköszönjem, amit értünk tett, csak hát...

– Ugyan, hagyja! – Az ember legyintett. – Bár hasznát vették volna. – Talán arra gondolt: ha az anyjuk nem félt volna hamis papírokkal bűjni,

ha akkor a Kisfaludy utcában maguk azt mondják: nem, nincs hová mennünk, ha... És ő is folytatta gondolatban: ha Lontay Judit nem megy el akkor hazulról, ha megkérdezi az anyját meg a fivérét: miről sustorogtok ti kint a konyhában; ha Lontay Tibor nem adja fel őket annak a sárga csizmás, géppisztolyos fiúnak, aki két másik géppisztolyos suhancal a lépcsőházban várta őket, ha...

– Köszönöm, hogy segíteni akart rajtunk – mondta annak az embernek. – Maga az életét kockáztatta értünk, pedig alig ismert minket.

– Ugyan már! – ismételte az ember.

– És higgye el, mindig el akartam menni magához a Kisfaludy utcába, csak hát...

– Van az úgy – mondta az az ember. – És különben se dolgozom már ott, a Ganz-MÁVAG-ban vagyok. Minden jól! – És nyújtotta a kezét, de aztán még megkérdezte: – Maradt valakije?

– Nem, senkim se maradt, de hamarosan megházasodom.

– Hát akkor minden jól – ismételte, és elváltak.

Lontay Tibort meg akarta ölni a felszabadulás után. Fegyvert szerzett, akkoriban könnyű volt fegyverhez jutni. Aztán megtudta, hogy Lontay Nyugatra disszidált. Egy ideig még remélte, aztán játszott a gondolattal, hogy szembekerülhet vele, ha látogatóba jön Magyarországra. Sokáig tartogatta a revolvert, még aztán is, hogy kijött a rendelet a fegyverek beszolgáltatásáról. Aztán egy este, amikor már Karcsi születését várták, bedobta a Dunába. Lement a vízhez vezető lépcsőn, és bedobta a revolvert. Akkoriban már nagyon

szigorúan büntették a tiltott fegyverrejtegetést, évekre lecsukhatták volna érte. Ősz volt, a születendő gyerekekre gondolt, lesétált a Dunához, a revolvert bedobta a vízbe. Ez volt a legbiztonságosabb és legegyszerűbb mód, hogy megszabaduljon tőle.

Szombaton, a rendezvényen, annyi év után azonnal felismerte Lontayt. Egyenes orr az enyhén fodros száj fölött, égszínkék szem, kicsit fellengzős, kicsit ravasz nefelejcskék szem; alig változott, csak az alakja lett testesebb, és a haja őszül, jól öltözött, meglett férfi, és ő hiába várt a gyűlésre, valami kézzelfogható gyűlésre, nem akarta már lelőni, még csak belevágni sem akart a zavartan mosolygó, rémült arcába, csak undorodott tőle; olyan fizikai erővel tört rá a lelki undor, hogy émelygés fogta el, hányinger, Lontay Judit ott állt a közelben, sápadtan meredt rá a Judit arca, a szája mozdult, mintha szólni akarna, de nem szólt. És akkor ő, talán csak hogy az undorán és az émelygésén könnyítsen, azt mondta Lontay Tibornak:

– Gyilkossal nem akarok egy levegőt szívni!
– Szecső néni, kérem, egy kicsit tessék arrébb menni – szólt egy nyurga fiú, fényképezőgéppel a kezében. – A zenekart szeretném...

Lontay Judit hátrált egy lépést. Ő sarkon fordult. A fülében ott zakatolt a sárga csizmás, bricsesznadrágos hangja: „Ez megvan, Tiborkám.” Huszonöt év után olyan erővel zakatolt a fülében a hang, hogy majd megszakadt a dobhártyája. A zenekar szünetet tartott, kócos fejek, felhevült arcok mellett haladt a terem végére, a bordásfal felé, ahol Karcsi állt Irénnel. A parfüm- és púder-

illattal keveredő verejtékszagra is emlékszik, az édeskés, füledt levegőre. Odaért a bordásfalhoz, és a fia vállára tette a kezét. Szecső Irén értetlenül kicsit sértődötten és megdöbbenve nézett rá.

Hazamenet mondta el Karcsinak...

Sugár Márton hosszú, egyenletes lépésekkel megy. Most beburkolják az emlékek. Csapatostul jönnek, összevisszaságban, képek és mozdulatok, vonalak és színek sokasága. Az ebédlőasztal, az anyja keze, ahogy kiosztja a tányérokra az ételt, a két egyforma vállpántos tirolai nadrág, a Miklósé meg az övé, a játszótér, a homokozó, a copfos kislány a virágos vödrével és a pléhformáival, aki apró homoktortákat sütött, a vár, amit Miklóssal építettek, a fényesbarna, selymes vadgesztenyék, amiket kosárba gyűjtöttek, s ő gyufaszállal meg fogpiszkálóval figurákat csinált belőlük, és azt akarta, hogy mindegyik másmilyen legyen: az egyik pocakos bácsi, a másik apró, fűrge kisgyerek; a kemény, pirosas bogyók, amiket nyakláncba fűzött a copfos kislánynak, a kezébe nyomta, és szégyenkezve elszaladt, és később ugyanaz a lány (akkor már rövide volt vágva a haja és tartós hullámmal mereven kigöndörítve) restelkedve és kíváncsian megkérdezte tőle: „Maga most sárga csillagot fog hordani?” Mert akkoriban a gyerekkori pajtások is magázódtak, mihelyt felserdültek. Az almák illata a behemót előszobaszekrény tetején meg a kamrában, a polcon, az újságpapírba csomagolt almák, a kopott íróasztal, közepén a tintafojtos zöld posztóval, amelyen a bátyjával osztozkodott, a lakásuk, amely elpusztult a háborúban, de ő úgyse ment volna vissza oda, mert

az az otthon bombák nélkül is megsemmisült. Neki máshol kellett megkeresnie az otthonát, másként felépítenie.

Kiért a Dunához. Ma este nem akarja elkerülni. A mellvéden áthajolva nézte a vizet. Újra rágyújtott. A víz fölött ködtakaró lebegett. Felnézett az égre. Mindig is tudta, hogy az ég nem felel az embernek, az égbolt optikai csalódás. Ma este beszélni fog a fiával. Irén elment hazulról. Karcsinak tudnia kell, hogy hová ment. Biztos, hogy tudja, mert otthon hallgatott az Irén eltűnéséről, nem volt kétségbeesett, még csak szomorú sem; inkább nyugtalanságot észlelt rajta, zavartságot.

Sugár Márton lepöccinti a cigarettavéget, tekintetével követi a vörös parazsat, ahogy lebegve száll lefelé a ködben. „Beszéljen a fiával, én már többször megpróbáltam” – mondta az osztályfőnöknő, és szinte könnyörögve nézett rá. Akit szeretünk, azt óvjuk is. Hát igen.

A felső rakparton állt, a félköríves kis kiugrón, ahonnan lépcső visz lefelé, előtte lent s a háta mögött elhalkulva, felerősödve, ki-kihagyva zakatolnak a kocsik. A város megnőtt, fénylő forgalom karját a föld alatt is kinyújtja. Más lett. És az emberek?...

Az órájára néz. Nyolc elmúlt, ideje hazaindulni.

„És még arról sem beszéltem a fiammal – gondolja amíg hazafelé megy –, hogy abban a vaksi földszintes házban, ahol befogadtak, ott értettem meg: nem szabad belenyugodni a véletlenbe, amely pusztulásra pécéz ki embereket, és a végzet szerepét játssza. Ha megölnek, azért öljenek meg, mert tettem valamit. Félttem, amikor elindultam

Ferenc bácsi oldalán a szőnyegbe csavart fegyverekkel, de tudtam, nem a félelem a fontos, hanem az, hogy tegyek valamit. Talán Feri is félt és Ferenc bácsi, ő egész biztosan, s én csak jóval később értettem meg, amikor Karcsi már a világra jött, hogy mennyire retteghetett. De Ferenc bácsi akkor már halott volt, amikor Karcsi megszületett, Feri a családjával évek óta Kenyában él mint mezőgazdasági szakember, és sokáig kint is marad még. Ott nagy szükség van rá. Egyikünk se nagy levélíró, de ha Feri nagy ritkán ír, fényképeket is csúsztat a borítékba, madárfészkekről, amelyek kerek csillárként csüngenek le a faágakról, s a szélben bizonyára himbálózhatnak, és az autó mentén ügető oroszlánokat is levette. Egyszer elmondom majd Karcsinak, hogyan cipeltük a szőnyegbe göngyölgetett fegyvereket és kézigránatokkal teli ládát. De most másról, sürgetőbb és bonyolultabb kérdésekről kell beszélni vele.

És most hazamegyek – biztatja magamagát –, az otthonomba, ahol egyre ritkábban gondolkodom a régi, az elpusztult otthonomra, de az emléket ott hordom minden porcikámban, és tudom, hogy miért pusztult el. Most hazamegyek – mondja önmagának –, talán a fiam otthon lesz már, bár mostanában későn jár haza, találgattam is az okát, de már sejtem, szinte biztos vagyok benne. Akit szeretünk, azt óvjuk is, magam mondtam a fiamnak. Szülő soha nem hazudhat a gyerekének.

Megvacsorázunk, aztán bemegyünk a műterembe, a külker vállalat reklámcégére színes foltokat vetít az ablaküvegre, az ablakkal szemközt a falat véges-végig beborítják a könyvek, onnan emelte

le Karcsi Picasso kék korszakát, ülünk a karosszékekben, és megpróbáljuk elrendezni ezt a bonyolult, gyötrelmes ügyet, bár magam sem tudom, miként, de valami megoldást találnunk kell. Karcsi, talán az anyád talál valami megoldást, ő józan és gyakorlatias, de előbb még neki is meg kell tudnia.”

Sugár Márton a ház elé ér, befordul a kapun, előkotorja zsebéből a liftkulcsot, belép a felvonóba, megcsapja az ismerős, dohos szag, az üvegezett ajtón át a liftakna rácsát nézi, első emelet, második, nem gondol semmire, ötödik emelet, kiszáll, becsapja maga mögött az ajtót, előveszi a karikán függő két előszobakulcsot.

– Na végre! – szól ki a felesége a konyhából. – Éppen most akartam megvacsorázni, egyedül. Karcsi még nincs itthon. Marci, valakinek figyelmeztetni kéne a gyereket, hogy a szülői ház nem ingyenpanzió.

Kicsit vár, de nem jön válasz.

– Azt hiszem, ez a valaki megint én leszek. – Elmosolyodik, a teáskanna alatt eloltja a gázt, a kannát a tálcára teszi. – Mit akart az osztályfőnöknő? Egyébként jó sokáig beszélgettetek.

Sugár csak a második mondatra válaszol:

– Sétáltam egyet utána.

– Csak nincs baj Karcsival?

– Nem, nincsen. Egészen más ügy miatt telefonált az osztályfőnöke, illetve...

– Marci, nekem nem tetszik az a kölyök. Először is soha nincs itthon. A múltkor mondtam is neki: „Fiam, te újabban ágyrajáró vagy a szüleidnél. Jó, látom rajtad, mit akarsz válaszolni, az élet megváltozott, kétszer soha nem lépünk ugyan-

abba a folyóvízbe, minden mozgásban van; nem vonom kétségbe, még görögül is bevágatták velem: panta rei, de mégse helyes, hogy egy tizenhat éves fiú jóformán aludni jár haza.” Aludni meg enni, mert Karcsi étvágya, az igazán megnyugtató. Ma délután, ahogy a maradványokból látom, bevágott egy fél vajat és vagy húsz deka angol-szalonnát. Mikor ment el?

– Nem tudom. Négy óra tájban jöttem meg, akkor már nem volt itthon.

– Most fél kilenc.

– Lesz hat perc múlva.

– A szőrszálhasogatás nem vág a profilodba. Rendben van, hat perc múlva lesz fél kilenc, elismerem. De Karcsi nap nap után lelécel már kora délután, és estére tér haza. És mért kellett kötözködnie Zahonyákkal?

– Amiatt már megdorgáltuk.

– Marci, egy humortalan tanár a tigrisnél is félelmetesebb.

– Honnan tudod, hogy nincs humora?

– Lerí az arcáról. A szülői fogadókra én járok el. Megindult a tálcával, a férje kinyitotta az ajtót.

– A Karcsi intőjéről esett szó? – kérdezte bent a szobában.

Sugár Márton a fejét rázta.

– Nem Karcsiról beszélgettünk, illetve tulajdonképpen csak annyiban...

A felesége ráemelte a tekintetét.

– Ki vele, Marci! Jobb, ha túlesünk rajta.

– Bonyolult ügy ez, és messzire nyúlik vissza.

– Majd elmondod. De előbb egyél, vagy ha akarsz, közben is mondhatod.

Előrehajolt, kicsit aggodalmasan fürkészte férje vonásait.

– Csak nincs valami baj?

– Nem. Efelől nyugodt lehetsz.

– Akkor egyéll – Felvágottat tett a tányérjára. – Fáradtnak látszol.

– Csakugyan fáradt vagyok egy kicsit.

Csöngettek.

– Maradj csak – mondta Sugárné. – Ez Filéné lesz, kölcsönkérte a diódarálót, mindig vacsora közben hoz valamit vissza.

Sugár Márton szórakozottan rágja a falatot. Lépéseket hall a hosszú előszobában, s a felesége megdöbbszent hangját:

– Hát ez igazán... Nem is tudom...

Nyílik a műterem ajtaja. Kriszta betessékel valakit. Ez nem Filéné a diódarálóval.

Este fél kilenc. Dugó a tévé előtt ül.

A dúsgazdag gyáros lánya most vallja meg a fiatal költőnek, hogy szereti, a költő is szereti a lányt, azt mondja neki: „A szemed színe mint az érett búza.” Dugó igyekszik elképzelni, milyen lehet az érett búza színű szem, de nem sikerül. Inkább a költőt nézi: a haja úgy áll, mintha kucsmát húzott volna a fejébe. Megcsókolja a lányt, na, most boldogok, de nem, a kucsmahajú elrohan, azt mondja a lánynak: „Félek magamhoz láncolni.” Dugó nem érti, mitől fél, ha egyszer szereti a lányt. Talán azért rohan el, hogy tovább folytatódjék a darab. Dugó Karcsira meg Irénre gondol, sóhajást nyom el. A háttérben csöndesen horkol az

apja. Ebből az ügyből még nagy balhé lehet, tűnődik Dugó. Karcsi vidéken akar dolgozni Irénnel és azt mondja, hogy a szülei, mármint Sugárék, bele fognak nyugodni, megértik, hogy nem tehettek másként. Ez a „nem tehettek másként” különösen hangzott, nyugtalanítóan, és Dugóból kikíváncsolt a kérdés:

– Nocsak, talán keresztelő lesz hamarosan?

Karcsi ingerülten legyintett.

– Akkor nem bújtatnám Irént. Feleségül venném, és kész.

– Ha majd korengedélyt kapsz – jegyezte meg Dugó.

Karcsi szeme összeszűkült.

– Ha korengedéllyel, hát korengedéllyel. De köztünk egészen másról van szó.

Karesz végül is nem mondta meg, mi az a más, de megígérte, hogy rövidesen mindent fel fog tární. Egyelőre csak ennyit közölt:

– Dolgozni fogunk valahol vidéken, és majd megírom neked, hogy mért kellett így tennünk, vagy eljössz hozzánk látogatóba, az lenne a legjobb.

Dugónak éppen a dolgozással kapcsolatosan támadtak aggályai. Hátha nem megy olyan egyszerűen a munkába állás. Értesíteni fogják a szülőket, talán az iskolát is. Az Irén szülei a sarkukra állhatnak, és talán Sugárék se egyeznek bele olyan simán, hogy a fiúk otthagyja az iskolát. Irén is, Karcsi is kiskorú. Persze a kiskorúnak is van hová fordulnia. Az Angyal meg is tette. Akkoriban Palyának hívták a gyerekek, az Angyal sorozatot még nem adták, általános harmadikba jártak. Palyát elnászpángolta a nagyapja, és Palya bement

a tanácshoz, a gyermekvédelmi osztályt kereste, ott előadta, hogy a nagyszülei ütik-verik. Másnap két nő szállt ki Tóthékhoz – az Angyal éppen lek-város buktát evett – felelősségre vonni a nagyszülőket. A feljelentésből nagy cirkusz lett, az igazgató behívta magához az Angyalt, a nagyszülőkkel is beszélt, az egyik gyerek mamáját kiküldte a tanács előadást tartani a szülőknek, és még az elsősök is tudták, hogy azt fogják nekik elmondani: a gyereket nem szabad megütni. De Palya akkor már nem járt az osztályukba, másik iskolába helyezték, úgy felhúzta az igazgatót, hogy az állítólag nyaklevest ígért neki, ők csak azt hallották, hogy Palya a nyitott ajtóból visszakiabált: „Fel lesz jelentve a tanácsnál! Fenyegeti a gyerekeket. Maga fel lesz jelentvel”

Dugó újabb sóhajrást nyom el.

A kulcsot visszasinkófolhatja, de észre fogják venni, hogy a házban laktak, még ha a környékbeliek nem szólnak, akkor is észreveszik. Inkább én magam mondom meg – határozza el Dugó. És az iskolában? Magda néni azt mondta: aki tud vagy sejt valamit... Az iskolában is zűrök lesznek. De hogy hagyhatta volna cserben a barátját? Karesz beállított hozzá, és a kulcsot kérte, hogy Ürömon a kis házban néhány napig elrejtthesse Irént.

Fél kilenc. Lujzi is a tévé előtt ül, hátát a pamlag támlájának dűti, két lábát felrakja egy székre. Szerdán nem jönnek a gyorsítottak, szerdán nem kell lehalkítani a tévét és a nyakát előrenyújtva

fülelni, hogy halljon is valamit. Anyu azt mondja, hangfüggönyt kell leeresztetni, az ember elszigeteli magát, csak akarat kérdése. Lujzi nem bízik az akarat diadalában. Tegnap a hangsúlyt gyakorolták a gyorsítottak. A mondatdallamot. Szilvapudingot eszik. Állító mondat. A hangok felmásztak a magasba, lassan ereszkedtek lefelé, s a végén hirtelen leugrottak. Mint a lejtőn, amely vágásban ér véget. Szilvapudingot eszik? Kérdő mondat. Magasból a mélybe, a mélyből hirtelen kanyarral fel. És végül kérdő mondat, de érzelmi színezettel. Ismét a szilvapuding. Lujzi ki akart rohanni közéjük, megrázni a kockafejű nyelvtanárt, a fülébe ordítani. Hogyan lehet érzelmi színezettel megkérdezni: szilvapudingot eszik? Rázni, rázni a kockafejűt, és a fülébe ordítani érzelmi színezetű kérdő mondatokat példának: „Lesz-e valaha rendes lakásunk? Mikor lesz már rendes lakásunk? Meddig járnak ide a gyorsítottak?”

Egyébként anyu se gondolja komolyan azt a leeresztett hangfüggönyt. Ő nem figyel a tévére, arra se figyel, amit olvas. Egyik cigiről a másikra gyújt, vágni lehetne a füstöt, papírfecnikre számokat firkál, összeadja a várható bevételt, meg hogy mennyibe kerül még a balatoni nyaraló. Az is lehet, már előre számolgatja, mit fog jövedelmezni a nyaraló, ha majd kiadja a szobákat. Minden helyiséget. És közben az arcát tapogatja, mintha ujjáival akarná kisimítani az apró ráncokat, leszedni arcáról a hervadás pókhálóját. A hervadás pókhálói – jól hangzik, Sósikutitól hallotta, vagy tán olvasta valahol.

Az Ibusz-feleség ingajáratban robog ide-oda a

szoba és a konyha közt. Valahányszor kimegy, nyitva hagyja a hallajtót, a hall ajtaja bevágódik, és valahányszor becsapódik az ajtó, lehull egy kevés fal. Eleinte a fal, most már a vakolat. Az ajtó körül unos-untalan söpörni kell.

Lujzi előrehajol, keze az asztalon matat, a zacskót keresi, kivesz belőle egy karamellt. „Két...” – motyogja Lujzi anyja alig hallhatóan. Mit számol? Kétezer az Ibuszosoktól vagy kétszáz a Patyolat és a villanyszámlatöbblet, vagy havi kétszáz a takarítónő kosztja, vagy heti kétszáz a gyorsítottaktól? Amióta anyunak botrányt csapott a Zoli bácsi felesége és Zoli bácsi, aki az előszobában hosszasan fésülgette gyér haját, gondosan szétteregetve a koponyáján, hirtelen és végleg elmaradt, és anyu barátnőkkel jár hetenként egyszer az Intercóba, azóta kapott rá, hogy alig hallhatóan számokat motyog. És az egésznek apu az oka!

Lujzi elkeseredetten nyúl újabb karamellért.

– Miért nem lehet nyugton nézni a tévét? – kérdi Lujzi anyja náthás hangon.

– Nem tudom – rázza a fejét Lujzi.

– Ne pimaszkodj. Hol tanulod ezt a modort? Kitől?

– Te mindjárt fent vagy a plafonon, anyu. Felesleges.

Pedig egész mást szeretne mondani. Azt, hogy ő tudja, hogy ez az egész apa miatt van. Apa kezdte el, ő tehet róla, Zoli bácsiról és az Ibuszosokról, a gyorsítotttról, mindenről ő tehet. Apa rontotta el az egészséget.

És ahelyett még hozzászól:

- Úgyis magasan lakunk. Magasan és zajosan.
- Azonnal elhallgatsz!
- Máris hallgatok.

Lujzi újabb karamellt bont ki, igyekszik zörögni a papírral. „És ha anyu rám szól, hogy táncolok az idegein, meg se mukkanok – mondja magában. – Akármit mond: hallgatok, mint a csuka.”

De Lujzi anyja is hallgat.

A pamlag két sarkában ülnek, és nézik a tévét.

Az ifjú költő Sziciliába utazott, a lány, akinek a szeme akár az érett búza, utána utazik, a tengerparton vannak, és ahogy egymás felé fordul az arcuk, érezni, hogy ők ketten értik egymás jelzéseit. Sóskuti szokta mondani: „Mi értjük egymás jelzéseit, Lujzi.” De megértheti egymást igazán, teljesen két ember? Hiszen mire egyik felfogja a másik jelzését, az talán már megváltozott. Talán a könyvek, a színház, a mozi csak elhiteti az emberekkel, s az emberek saját magukkal, hogy van teljes feloldódás. Talán valójában nincs is. Irén is faképnél hagyta Kareszt. Pedig Karesz olyan fiú, akire fel kell figyelni. Érdekes. Tulajdonképpen csúnya, de érdekes. Minden olyan hangsúlyos rajta, a zománcos, kékesszürke szeme, a sasorra, a fura, nyers szája, a szája a Belmondóéra hasonlít, és jól áll neki, ahogy jár, hanyagul, dobálva a végtagjait, kicsit hajlottan, de néha, amikor kihúzza magát, látni, hogy milyen jó az alakja. Férfias. És Irén a klassz lakással, egy ilyen klassz fiúval fogja magát, és eltűnik. Ha ugyan...

Szamekék is a tévé előtt ülnek.

– Egy kicsit furcsa, hogy a lány vall szerelmet a fiúnak.

– Miért ne, ha egyszer egyenjogúság van – ellenkezik Gabi.

– Nincs mindenben egyenjogúság.

– Elég baj!

– És ne is legyen.

– Nem értelek, anyu.

– Mondok neked egy példát, amiből megérted. Ha randevény van az iskolában, mind a kettőtöknek adunk pénzt. A húgodnak azt mondom: ha megszomjazol, igyál egy málnaszörpöt vagy egy Jaffát, de el ne fogadd, hogy fiú fizessen érted. Neked pedig azt mondom...

– Itt egy tízes.

– Igen, és ha megszomjazol, igyál egy szörpöt, és kínáld meg azt a kislányt is, akivel éppen táncoltál.

– Csak vegyen magának a csaj, ha szomjas.

– Nana! – Szamek mama csak ennyit szól. Örül, hogy Gabit még nem érdeklik a lányok, de azt szeretné, ha a fia feddhetetlen udvariassággal viselkedne minden helyzetben.

– És ha te, anyu, megkérdeznéd Terit, azt mondaná, hogy soha egyetlen srácnak esze ágába nem jutott szörppel kínálni. Régen hogy kérdezték: óhajt valami frissítőt? Avagy: szabad megkínálnom egy pohár málnaszörppel? Papa, hogy mondtátok?

– Olyan régen volt, hogy már elfelejtettem.

Szamek papa ásít, nyújtózkodik.

– Különb is a lány azért vallotta meg a szerelmét, mert attól tartott, hogy a fiú nem mer szólni – vitázik az anyjával Gabi.

– Hát ha én fiú lennék, nekem nem kéne olyan lány, aki a nyakamba esik a szerelmi vallomásaival.

Gabi szeretné rávágni, hogy megváltozott a világ, de az utolsó pillanatban lenyeli a megjegyzését. Csakhogy az ellenkezés valamiként kikíváncozik belőle:

– Angliában az a szokás és az USA-ban is, hogy a férfi csak akkor köszönhet a nőnek, ha az előbb rákacsint.

– Hát ezt meg honnan vetted?

– Milady mondta nekünk angolórán. Pillantással vagy mosollyal kell engedélyt adni a férfinak, hogy köszönhessen.

– Az más. Az nem kacsintás – jelenti ki Szamek mama.

– Vacak volt ez a darab – állapítja meg Szamek papa. – Mostanában pocsék a műsor. – Az órájára néz. – Teri már itthon lehetne.

– Elengedtem a barátnőjéhez, biztosan együtt nézik a tévét. – Szamek mama sóhajt. – Elfelejtettem szólni neki, hogy hányra jöjjön meg. Olyan zsúfolt délutánom volt: mosás, aztán a Gabi osztályfőnöke, ez a rejtélyes ügy a fényképpel. Nem szeretem, ha Teri későn jár haza, a lépcsőházunk rosszul van világítva. Ha fél tízig nincs itthon ugorj át érte, Gabi.

Gabi savanyú arcot vág, krákog.

– Nincs egyenjogúság – jegyzi meg az apja.

– Nincs.

– Abbahagyhatnátok már a szellemeskedést. Amjóta ez a Szecső kislány eltűnt, ideges vagyok, rémeket látok, de lakat alatt mégse tarthatok egy nyolcadikost.

- Van egy lány az osztályunkban, annak mindig azt mondják odahaza, hogy a huligánok levágják a fülét, ha este tíz után megy haza - jegyzi meg Gabi.

- És levágták? - kérdi az apja.

- Eddig még nem.

- Még a húgodért, Gabi, vagy én menjek?

- Indulok, anyu.

Fél kilenc múlt. Kata leteszi a golyóstollat, a fizika-példára mered. Kétszer számolt utána, és mind a kétszer más az eredmény. Összesen három eredmény jött ki. Belefájdult a feje, a szeme előtt parányi foltok táncolnak, és látja az orrát. Nem az egész orrát, csak a végét, olyan, mint a ködből földerengő hegyfok, és érzi, hogy kancsít, ha nézi. És abban sem biztos, hogy csakugyan az orrát látja-e vagy csupán az árnyékát. Fáradt, nagyon fáradt. Valahol azt olvasta, hogy ilyen állapotban, ha bensőleg elengedjük magunkat, felbuggyanak a tudatalattiból mindenféle emlékek, és hozzásegítik az embert, hogy jobban megismerje az énjét. Leszállunk az énünk mélyére. Csakhogy neki nincs ideje elengedni magát és az énje mélyére leszállni. Aki vinni akarja valamire az életben. Dr. Bajári Katalin, az emberiség áldásos jótevője. Jó volna egyeztetni valakivel a fizikaeredményt, de kivel? Toma az Operában van, délelőtt mondta, hogy a *Hattyúk tavát* fogta ki. Sugár Kareszt felhívhatná, de ha beigazolódik a feltevése, és Kareszt bűn terheli, helyes-e hozzá fordulni? Ha valami jóvátehetetlen történt, szabad-e apró-

cseprő ügyeket belekeverni a tragédiába? Apró-cseprő? Az orra mágnesként vonzotta magához a tekintetét. Muszáj nézni. Összeszűkül a szemmel, mert úgy jobban látja. Ez nem árnyék, ez az orra! Kata félredüti a fejét, dermedten nézi az orrát, és a fizikapéldára gondol. Hátha az év végi osztályzatát rontja le? Kihívják, a példája rossz, és év végén nem kapja meg a jelest. A másodikos év végi eredmény már számít a felvételinél. Hányszor hallotta már, nemcsak a szüleitől, Tomasovics is mondta, hogy számít; az érettségi meg bizonyos súlyponti tárgyak adják ki az indulási pontszámot másodiktól kezdve. Az orvosin biológia meg fizika. Hátha éppen ezzel a példával rontja le az év végi osztályzatát és láncreakcióként a felvételi esélyeit. Ha éppen ezen múlik. „Amit tizenhat esztendő s fejjel teszel vagy nem teszel, az egész életedet eldöntheti.” Nagyon sokszor elmondták ezt az intést. A mondóka azonos, csak az évszám változik: tizenhárom éves fejjel, tizennégy éves, tizenöt éves, tizenhat éves fejjel.

És mért kell az orvosin fizikából felvételizni? Mi szüksége az orvosnak, kivált a rákkutatónak erre a töméntelen sok fizikára? Kati sóhajt, tágra nyitja a szemét, most a tenyerét bámulja. Írás közben mindig betintázza a tenyerét. A többi gyerek kezét nem fogja be a golyóstoll. Talán az övé másféle: a papa hozza a hivatalából. „Kicsi halak, jó halak” – idézi a papa a német közmondást, és valahányszor írószert igényel, mindig hoz haza golyóstollat.

Nem fordulok Sugár Kareszhoz! – mondja magában Kata. – Ez lelkiismereti kérdés. Ha kell, a

kudarcot is vállalom! (Most bizonyára eltökélt az arcom, megnemesíti az elhatározás.) A kudarcot is vállalom, ha kell! Oly szépen, oly felemelően hangzik, olyasformán, mint Luther kijelentése, amikor felszólították, hogy vonja vissza a tanait. „Itt állok, másként nem tehetek, Isten engem úgy segéljen!” Ez legyen vezérfonalatok az életben! – mondta a tiszteletes úr. – Az iskolában meg ne mukkanj arról, hogy hittanra jársz! – Ezt otthon kötötték a lelkére. Ha újszülött lennék, biztosan keresztelőt is tartanának meg névadót is – elmélkedik Kata. De én, ha kell, a kudarcot is vállalom, nem fordulok Sugár Kareszhoz. Én nem egyezkedem!

Kata kimeresztí a szemét, szemhéja megrezdül a révült erőfeszítéstől. Várja, hogy nyugalom és derű töltse el, az a fennkölt derű, ami akkor árad szét bennünk, amikor áldozatok árán a jót választjuk.

Csakhogy a fennkölt derű késik. Nyugtalanító gondolatok bukkannak elő, kaján manókként a nyelvüket öltögetik rá.

Hat és hét között bosszúval, gyilkossággal vádolod Sugárt, nyolc és kilenc között felhívnád a fizikapéllda miatt. Hát ez egy kicsit furcsa – mondaná Szamek Gabi.

Enyhén szólva! De nagyon enyhén – mondaná Gombár Lujzi.

Lásd be, hogy ez a kétféle magatartás összeegyeztethetetlen! – jelenti ki Tomasovics. – Nem méltó egy KISZ-osztályvezetőségi taghoz.

És valaki talán még hozzátenné: A megválasztásod se ment simán. És nem is vagy valami nagy helyen. Tanulmányi felelős. Ugyanolyan pozíció,

mint az Iréné, a kultúrosság. Sőt, ha úgy vesszük . . .

Kata, te tulajdonképpen a közvéleménytől félsz. Mit szólnak hozzá a többiek? Te mindig arra törekszel, hogy nőj a szemünkben – közli Magda néni, és a szeme bánatos, de szigorú is, mint akkor az ifjúsági könyvtárban. Persze hogy törődni kell a többiekkel, de te az elismerésüket akarod. Persze hogy nem hiba a becsvágy, ellenkezőleg, értékes hajtóerő, de téged szinte a kifulladásig ösztönöz. Azt hiszem, ezért nem szeretnek a társaid úgy, ahogy megérdemelnéd. Igen, ezt mondta akkor Magda néni az ifjúsági könyvtárban, s utána átfogta a vállát. – Töröld meg a szemed, Kata. És gondolkozz el egy kicsit azon, amit most beszéltünk.

Katára hirtelen rászakadt a magány. Sugár Kareszra gondol, aki kidobta a lábát, és fölényesen leintette őt, amikor vigasztalni próbálta; Magda nénire, aki végig se hallgatta, valósággal belefojtotta a szót a váltságdíjjal kapcsolatosan; Szamek Gabira, aki úgy viselkedett a telefonon keresztül – mert igenis, a telefonon keresztül is lehet viselkedni – mintha ő hülyeséget állítana. Kasza se állt melléje, pedig a hangja elárulta, hogy megdöbbszent attól, amit hallott. A hangján érezni lehetett: lám, Bajári Kati kimondta azt, amit én nem mertem végiggondolni. De visszakozott, mihelyt Szamek Gabi lehurrogta, mert Kasza mindenkinek azt mondja, amit az illető hallani akar.

Kata a kék maszatot nézi a tenyerén, és a szemét lassan előnti a könny.

Fél kilenc elmúlt. Karcsi a Nyugati előtt lepattan a villamosról, a lámpa éppen zöldre vált, átsiet az úttesten. Villámzáras bőröndöt cipelő férfi mellett húz el, a Marx tér felől a járdán két nő jön táskákkal. Utaznak. Hamarosan elutaznak ők is. A jövő sorozatos mozdulatok következménye, tőlük függ, kettőjüktől. Pillanatnyilag tőle.

Bedobta a levelet a postaládába! Tulajdonképpen ajánlva kellett volna feladni, de ilyenkor már nincs ajánlott küldemény felvétele, korábban kellett volna elindulni Ürömről; na mindegy, így is megérkezik az a levél. Bedobni a levelet, aztán felszaladni Dugóhoz, szólni, hogy hétfő reggel hozza el a pénzt, titokban összezsomagolni, az lesz a legnehezebb, aztán lecsempészni a cuccot, kilesni azt az időt, amikor apa sétál, naponta kétszer, kora délután és este, lefekvés előtt, de az esti séta kiesik, mert akkor anya már otthon van. És előzetesen összeírni, amit majd becsomagol, mint valaha, amikor úttörőtáborba utazott, vagy múlt nyáron a KISZ-táborba, nem is olyan régen, és mégis valaha, hirtelen eltávolodott messzeségben. A házbelieknek nem szűrhat szemet a koffer, megszokták, hogy Sugárék vásznat, festéket cipelnek csomagokban, a bőröndöt beteszi a megőrzőbe, megváltja a jegyeket, a tudakozóban megérdeklődik a pontos indulást – csupa előre látott, tőlük függő mozzanat. Az idő felbontódott, mint a színekép, világosabban látja a jövőt, mint a jelent. Látja magukat, ahogy lekászálódnak a vonatról, Irén a sportszatyrot viszi, ő meg a koffert; az állomáson megkérdik, hogyan jutnak el a tsz központjába, oda, ahol a gombüzem működik; lehet, hogy

rövid az út, gyalog is megtehetik, ha messzire esik, felkérdeznek egy kocsira. Aztán benyitnak az irodába. Jó napot. Mi adtuk fel azt a hirdetést az újságban. A tsz-elnök a kezét nyújtja: üljenek le. Biztosan kérdezni fog egyet s mást. És ők? Családi ok miatt eljöttünk hazulról – nem, ez nem lesz jó. Ködösen hangzik. Firtatni fogják, hogy mi is az a családi ok. Inkább meg kell mondani az igazat, röviden, csak a legszükségesebbre szorítkozva.

Irén azt mondta, hogy egyszer majd teljesen együtt lesznek. Valamikor. Olykor ő is gondolt rá, csak soha nem beszélt róla. Talán restellte. Most elképzelte, hogy a testük összefonódik, olyan szorosan, hogy a szívük közös ritmusban lüktet, és a lélegzetük is egyszerre száll. És soha, semmit nem titkolnak el egymás előtt. A legtöbb felnőtt valahol elrontja. Miért? Mivel?

A postaláda elé ért, az anorákja zsebéből elővette a levelet, még egyszer megnézte a címet, felötlött benne, hogy elfelejtheti, előkotort egy papírfecnit, a falon ráfirkantotta a címet, a papírt zsebre vágta, a levelet becsúsztatta a ládába – mintha a jövőjüket érintette volna meg. Az órájára nézett. Késő van, de azért még felugrik Dugóhoz. Jobb, ha előre szól neki.

Fél kilenc múlt. Irén bebújt az ágyba. Két kezét összekulcsolja a tarkója alatt, belebámul a sötétbe. Napközben nem rossz itt kint, tréningruhában lődörög a kertben, a föld nedves, szinte fekete, és olyan jó életszaga van; a csupasz fákról találgatja, hogy melyik milyen fajta, napközben olvas, tesz-

vesz, a tűzrakással is sok idő eltelik, de este, a sötétben hiányoznak az otthon megszokott neszei. A vízcsap bűgása, ha a fürdőszobában megereszti a vizet, a papír zizegése az ajtón túl (apa a lottótáblázataival matat), a folyosón tompán kattan a liftajtó, anya lépései kopognak, nagyanya köhécse, a gyékényfalon túl Öcsi álmában néha motyog, egyszer rosszat álmodott, és nagyon megijedt, átszaladt hozzá, vacogott és sírt, azt hajtogatta: „Rosszat álmodtam.” Megkérdezte, hogy mi az a rossz álom, a fejét rázta, hüppögött: „Elfelejtettem. De nagyon rossz volt.”

Nem akar az otthoni neszekre gondolni, a vízcsap bűgására, a liftajtó tompa kattanására, anya lépéseire, apa lépéseire, a köhécselesre, Öcsi szuszogására. Itt kutyák csaholnak, az egyik a közelben kaffog, talán a holdat ugatja, a csaknem teliholdat, amely olyan, mint egy tejszínű kis tó az éjszakában; a másik távolabb vonyít.

Nem akar az otthoni neszekre gondolni. Elhessegeti őket. Arra gondol, hogy egyszer télen – akkor még általánosba járt, általános alsó tagozatba – megjelent egy kis légy a lakásukban. Már jócskán benne jártak a télben, olyan furcsa ilyenkor egy pici légy. Elnevezték Elemérnek. Iskolából hazajövet mindig megkérdezte: megvan még Elemér? És a nagymama azt felelte: megvan. Vigyázunk rá. Olykor meg se várta a kérdést, azzal fogadta: Elemér kitűnően érzi magát. A gimnáziumban, amikor Magda néni felolvasta a névsort, Kasza Elemér nevénél kipukkadt belőle a nevetés. Eszébe jutott a légy, az a pici, mafla légy. Más Elemért sose ismert. És Kasza meg Elemér így együtt olyan

komikus. Ha Kasza Endre volna vagy Ernő vagy akármilyen más, az hagyján. Vagy Elemér, de nem Kasza vezetéknévvel. Kasza megsértődött, azt hitte, hogy kinevetik, pedig ő nem rajta nevetett, hanem azon, hogy Elemérnek hívják, és azon se nevetett volna, ha nincs az a légy. Csakhogy ezt nem magyarázhatta meg Kaszának, aki azóta is neheztel rá, a sanda, gyanakvó pillantása mintha azt közölné: „Mebántottál, nem felejttem el a sérelmet.” Most már mindegy. Kaszát majd megválasztják kultúrosnak, az ő helyére és a seb beheged.

A hold lassan a fekvőhely lábáig kúszik. Irén behúnyja a szemét. A pamlag most vonat, nesztelenül suhan a sötétben, holdsütötte tájak mentén, Karcsi itt van mellette, átkarolja a vállát, egymás kezét fogják. Nem akarja hallani az otthoni neszeket! Karcsi meg ő suhannak messzire, együtt.

Fél kilenc elmúlt. Sugár Márton a vacsoránál ül, lassan, gépiesen eszik. Az imént csöngettek: valakit bevezettek a műterembe.

Az ajtónyílásra felkapja a fejét.

– Ki van itt?

De már tudja a választ, a felesége arcáról olvassa le, a kérdő, aggodalmas tekintetéből.

– Az Irén anyja. A lánya három napja eltűnt. – Előrehajol, kerek, szürke szeme kicsit fátyolos.

– Te tudtad? – kérdi szinte suttogva.

– Ma hallottam meg. Ma délután.

– Amikor Magdával beszéltél?

– El akartam mondani neked.

A felesége szótlanul bólintott. Az arca ijedt volt és szigorú.

– Az egészet el akartam mondani neked. De olyan bonyolult.

– Szeretném, ha Karcsi itthon lenne. Nyugtalanít, hogy még nincs itthon – suttogta az asszony.

– Ne nyugtalankodj.

– Mi köze van a fiúknak a lány eltűnéséhez?

– Nem olyasmi, amire gyanakodni szokás. Nyugodj meg.

– Biztos vagy benne? Egészen biztos?

– Igen.

– Nem értem. Hol van a fiunk? És mi van a kislánnyal?

– Nekik igazuk van, Kriszta. Beszélünk kell Karcsival, hogy megtudjunk egyes részleteket, de nekik igazuk van. És ez a lényeg.

– Karcsi tudja, hol van Irén? – Az arca hirtelen megkeményedett.

– Tudnia kell.

– És most ott van nála. A kislányt három nap óta keresik a szülei.

Elhallgatott, megrázta a fejét.

– Menj át az anyjához. Vár.

Sugár Márton nem mozdult.

– Menj át hozzá, Marci! Kérlek.

A férfi lassan, habozva felállt.

– Aztán majd elmondom neked. Az egészet.

– Elmondod. De most beszélj vele. Mert ő veled akar beszélni.

Érezte, hogy a felesége most az Irén anyja pártján áll. Talán ha tudná az egészet, akkor is azt mondaná: most menj, és beszélj vele. És valóban ezt kell tennie: beszélni Lontay Judittal.

Elindul, a régi padló megreccsen a talpa alatt. A műterembe vivő kis folyosó két lépés, Kriszta égvé hagyta a villanyt, a faliszekrény lakkozott fehér lapjára fénysávok vetődnek. Kinyitja a műterem ajtaját. Lontay Judit az ajtóval szemközt áll. Bundában áll a műteremben, nagyon egyenesen, a fején kucsma, az arca fehér, mint a sebesülteké, akik sok vért vesztek, meghajtja a fejét, de kezét nem nyújt, talán egy mozdulatra vagy csak egy megenyhült pillantásra vár, de Sugár Márton tekintete közönyös, személytelen.

– Üljön le, Judit.

– Köszönöm.

Még mindig szép – gondolja. A szeme lázasan világít. Széles homloka, dúsan burjánzó fekete haja, egyenes orra szinte mitse változott, az eltelt évek csak az arca alsó részét kezdték ki, meglazították a bőrt, barázdát húztak az orrtól a száj mentén.

– Cigaretta? – tette eléje a faragott dobozt.

– Köszönöm, a magamét.

Kinyitja a retiküljét, cigarettát vesz elő. Sugár Márton felkattantja az öngyújtóját, az Irén anyja egyet szippant, aztán leteszi a cigarettát a hamutartóba.

– Az ember végül belefárad abba, hogy hallgasson arról, amiről sohasem beszélt – mondja halkán, tompán.

Elhallgat. Maga elé mered.

– Ezért jött?

– Nem. Egy levelet hoztam Irénnek. Megírtam neki. Amit kérdezett, és amire akkor nem feleltem, azt írtam meg neki.

Most hallani a lélegzését. Nagyon egyenesen ül, de a lélegzése zihál, mint a nagybetegeké.

– Maga tudja, hol van Irén?

Riadt, üzött az arca.

– Nem. – Nézi a Lontay Judit megkövült arcát. Habozik. Aztán mégiscsak kimondja: – Azt hiszem, a fiam tudja. Nyilván tudja.

Irén anyja szóra nyitja a száját, de hang nem jön ki a torkán.

– A fiam még nincs itthon.

– Adja át neki a levelet. Arra kérem a fiát, hogy juttassa el a levelemet Irénnek. Megteszi Karcsi?

– Remélem. Azt hiszem, hogy meg fogja tenni.
– Irén tudja, hogy én soha nem hazudtam.
– Nemcsak szavakkal lehet hazudni. – Várt egy pillanatig, aztán hozzátette szigorúan: – Hallgatással is lehet.

– Azt akarja mondani, hogy én a hallgatásommal hazudtam neki?

– Azt.

– És akkor kellett volna beszélnem, amikor a lányom megkérdezte?

– A választ miért tőlem várja?

– Akkor – ismételte meg tompán a szót. – Vagy még előbb. De most semmit se hallgattam el. Ebben a levélben semmit se hallgattam el. Nem akarom fertőtleníteni a múltat. Ha megtehetném, se tenném. – Merev mozdulattal felállt. – Adják át ezt a levelet a lányomnak.

Sugár Márton is felállt, lassan nyúlt a levél után.

– Nem tőlem függ, hanem a fiamtól.

– Kérje meg a fiát, hogy adja át neki.

– Beszélek Karcsival.

– Köszönöm. – Habozva kinyújtotta egy kicsit a kezét, aztán megindult az ajtó felé.

– Várjon. Valamit meg akarok kérdezni magától.

Lontay Judit visszafordult.

– Azóta egyre ezt akarom megkérdezni. – A szíve görcsösen összeszorul, mintha egy kéz fogná, és egy kicsit megmarkolná. De a hangja nyugodt, ahogy folytatja: – Amikor felmentünk magukhoz oda, a Hernád utcába.

– Igen.

– Maga nyitott ajtót. Bevezetett minket. Nem tudom, emlékszik-e?

– Emlékszem. Mindenre pontosan emlékszem.

– Bejött az anyja, kihívta magát, kint beszélgettek, egy szavukat se hallottuk, de éreztük, hogy rólunk beszélnek. Kisvártatva maga levest hozott be, sárgaborsólevest.

– Igen.

– Odaült mellénk az asztalhoz.

– Odaültem magukhoz az asztalhoz.

– A leves jó meleg volt, mi aznap még semmit se ettünk. Kanalaztuk a levest, és akkor Miklós azt mondta...

– Hogy csak egy napot maradnak nálunk, de el is mehetnek, most még ott találják azt az embert a műhelyben, az talán tud valami menedéket holnapig. És én azt mondtam, hogy maradjanak, megfogtam a Miklós karját, azt mondtam: „Itt maradtok!”

– Aztán újra kihívták magát.

– Kihívtak. Emlékszem. Azt mondtam: csak egy nap. Nem is egy egész nap. Holnap délig. Az anyám félt. Féltett bennünket. Végül beleegyezett.

– Egy ideig ott ültünk az ebédlőben. Aztán maga elment.

– Az apám katonacsizmáját cseréltük el élelmiszerért. Babot kaptunk érte, zsírt meg szalonnát. A zsír meg a bab már otthon volt. Elmentem a szalonnáért. – Hirtelen felcsattant a hangja: – Mit akar kérdezni? Hogy tudtam-e, amikor elmentem? Tudtam-e, mért küldenek el a szalonnáért, és hogy magukat már nem találom a lakásunk-

ban, mire visszaérek? Maga is úgy kérdez, mint a lányom. Felelj! Igen vagy nem? Hát nincs igen vagy nem, az én számomra nincs. Milyen megkönnyebbülés lenne azt mondani: nem, nem tudtam, sejtelmem se volt róla, és magának mennyivel egyszerűbb gyűlölni engem, ha azt felelném: tudtam. Az igazság... – Elhallgatott. A szemöldöke összerándult, már-már egyetlen sűrű, fekete vonallá. – Beszélni kell róla. Azért, hogy tisztán és hangosan elmondjam. Csak azért, hogy végre elmondjam. Magamnak annyiszor mondtam el, annyiszor faggattam önmagammat. Igen is és nem is, ez az igazság. Nem tudtam. Biztos, hogy nem. Nem is sejtettem? Talán, amikor elindultam, még nem. Azt hiszem, akkor még nem sejtettem. Útközben fogott el a nyugtalanság. Felidéztem magamban az otthoni vitát: „Én hívtam őket. Én bíztattam őket, hogy idejöhetnek.” „Rosszul tetted” – vágta rá Tibor. „Csak egy nap. Nem is egy egész nap!” – mondtam.

Anyám a kezét tördelte. Azt hajtogatta, egyetlen nap nagyon sok percből áll, és egyetlen perc alatt végünk lehet. Az egész családnak. Elhurcolnak minket. A nyilasok félholtra vernek. Talán ki is végeznek. Kivégeznek, ha magukat nálunk találják. Az anyám féltett minket. Özvegyasszony két gyerekkel. Féltette a gyerekeit, talán önmagát is. A bátyám félt. Gyávább volt annál, semhogy bevallja a félelmét, de félt.

(Lehet, hogy az ember egy bizonyos adag bátorsággal születik, és ha az elfogy, akkor... akkor nincs tovább. Lehet, hogy a gyávaság ragadós. Lehet, ha bevallottuk volna önmagunknak a

gyávaságunkat, ha szembenézünk vele, akkor legyűrjük. Talán. Én nem tudtam, hogy mi történik, de sejtettem. Mért nem mondtam akkor: nem megyek el hazulról. Majd holnap. Mért nem mondtam? Megtagadhattam volna, hogy elmenjek. Hányszor vádoltam magam, hányszor mentettem fel magam, hányszor ítéltam el magam!)

Lassú mozdulattal megrázta a fejét.

– De most nem róluk van szó, anyámról meg Tiborról, hanem rólam.

Érezte, hogy a hangja rekedtté vált.

– Igen. Magáról.

Irén anyja gépiesen nyúlt a kialudt cigarettája után, Sugár Márton tüzet ad, az asszony mohón mélyre szívja a füstöt.

A cigaretta a két ujj között lóg, Sugár Márton a pirosuló parazsat nézi, amelyet apránként elborít a hamu, a hamukupakot nézi, ahogy megnyúlik, olyan mint egy fegyver csőve; nem akarja most a Lontay Judit arcát látni.

– Hogyan értessem meg? Tudtam, hogy, amit magam körül hallok, az csupa gonosz, ostoba hazugság. Nem akartam úgy gondolkodni, mint a többiek, és nemcsak miatta... Miklós miatt. Megvettem azt a világot: halálszaga volt, felbomlásszaga, vér- és hazugság- és félelemszaga. Nem akartam félni az emberektől. Azt akartam, hogy senki se féljen. Nem akartam hazudni, de én csak... csak elhallgattam a félelmemet, titkoltam magam előtt is.

– Senki nem kívánhatja az emberektől, hogy hősök legyenek – mondja tárgyilagosan Sugár Márton. – Vannak hősök, ahogy vannak nagy művé-

szek. Ők a kivételes emberek. Csakhogy nekünk csapdát állítottak akkor. – Lontay Judit felelni akar, ő rászól: – Hagyjuk ezt most. Saját magáról beszéljen.

– Igen és nem, újra csak ezt mondom... Mindkettő. Amikor felötlött bennem, hogy magukat talán elküldik, amíg én távol vagyok, visszafordulhattam volna. Igen, ha visszafordulok, tíz perc alatt hazaérek. De nem fordultam vissza. Nem én! Restelkedésből, büszkeségből, félelemből vagy mit tudom én, mi miatt, nem fordultam vissza. Pedig egyre inkább motoszkált bennem a nyugtalanság, hogy maguk már nem lesznek ott. És mégse fordultam vissza. Talán...

Elhallgatott.

– Üljön le – mondja Sugár Márton. – Semmi értelme, hogy itt egymással szemközt állogáljunk. Tehát nem fordult vissza – veti oda, és ő is letelepszik a dohányzóasztal mellé.

– Az apám katona volt. Tiszt. Elesett a háborúban.

– Tudom.

– Bennünket arra nevelt, hogy amit egyszer ránk bízta, azt teljesíteni kell. Utána jogunk van megmondani, hogy nem értünk egyet a feladattal, de előbb teljesíteni kell. Lehet, hogy ez is visszatartott reflexszerűen. Érti?

– Persze. – A hangja most gúnyos, keserű. – Jelentem, hogy az embereket lelőttem, felkoncoltam, felakasztottam, de a rám bízott feladattal tulajdonképpen nem értek egyet.

– Lehet, hogy nem emiatt. Lehet, hogy... Nem látok tisztán.

– Régen volt.

– Nem! Túl sokat gondoltam végig, túl gyakran védtem és vádoltam magam. Annyiszor ismételtam el magamnak: nem, nem vagy bűnös! Igen, a te lelkesen szárad! Te tehetsz róla!

– Pontatlanul fogalmaz. Legfeljebb maga is. De emiatt én már nem hibáztatom. Nem volt hős. Megérttem. Félt.

– Hazudtam – mondta Lontay Judit. – Hazamenet rám tört az aggodalom, és rohantam. Légi-riadó jött, le kellett menni egy óvóhelyre. Ott ültem háromnegyedóráig az idegen emberek közt, és számláltam a pillanatokát. Iszonyú sok másodpercből áll egy háromnegyedóra.

(Még nem tudtam, hogy mitől rettegek, vagy homályosan sejtettem mégis: igen és nem. A rettegés, mint egy kemény marok, szorongatta a torcomat, a szívemet. Fájt a félelem. Ültem az idegen emberek közt a lócán. Volt, aki beszélt hozzám, én feleltem. Minden belém vésődött, minden részlet, csak azt nem tudom, hogy mitől rettegettem annyira. Az egyik sarokban hímzett terítővel letakart asztalkán feltámasztott Mária-kép, és amikor közelről hallatszottak a becsapódások, két nő térdre vetette magát előtte, és imádkozott. Keresztet vetettek, imádkoztak, az egyik, egy befáslizott lábú kövér asszony szaporán mormolta, szinte hadarta az imát, a másik éles fejhangon. Egy kisfiú rémülten felsírt, s egy szilbundás nő rájuk szólt ingerülten: „Felizgatják a gyerekeket!” A befáslizott lábú hátrafordult: „Maga nem fogja megtiltani nekünk, hogy imádkozzunk! Mit képez, kicsoda maga?!”

Most is látom magam előtt az embereket, belém vésődtek a szavaik, visszhangzanak az emlékek folyosóin át. Mindenre emlékszem, csak arra nem, hogy tudtam-e, sejtettem-e akkor. Iszonyú sok másodpercből áll egy háromnegyedóra. Az idő dimenzióján nem lehet lemérni a rettegést. Egyetlen perc is iszonyatos hosszú lehet. Egyetlen másodperc is. Azok a pillanatok, amikor felállították őket a Duna-parton, amikor megértették, hogy mi vár rájuk, amikor kattogtak a géppisztolyok, amíg Miklós meghalt, meddig tartott az a pillanat? Az idő dimenzióján nem lehet a szenvedést lemérni. Miklós az idők végtelenségéig úgy tudja, hogy én elárultam. Megmásíthatatlanul. Örökre. Az a marok ott belül egyre keményebben szorított, reszkettem, nem bírtam erőt venni a reszketésem, egy hibás lábú férfi a szemközti lócán rám szólt bátorítóan: „Nem szabad így berezelni, kislány. Nem lesz semmi baj. – És később megkérdezte: – Rosszul van?” Nem válaszoltam. Azon töprengtem, mi lesz, ha nem találom őt otthon.)

A cigarettája hamuja az asztalra hullt. A házi-asszony gépies mozdulatával a tenyerébe söpörte, és a tartóba szórta.

– Amikor hazaérkeztem, Miklós... maguk már nem voltak ott. – A hamutartót nézi. Réz hamutartó, az alján kis dombormű: anya szorítja két karral magához a gyereket.

– Igen, akkor mi már nem voltunk ott.

– Nekem azt mondták, házkutatástól kellett tartani, és maguk elmentek ahhoz az emberhez, aki a papírokat ígérte.

Sugár Márton bólint.

– Nekünk is azt mondta Tibor, hogy házkutatástól kell tartani, és jobb, ha elmegyünk.

– Rájuk támadtam, az anyámra és Tiborra. Mért engedtétek el őket? Mért nem bújtattátok el őket? De a lelkem mélyén, azt hiszem, már útközben sejtettem, talán szinte attól kezdve, hogy kiléptem az ajtón, hogy maguk már nem lesznek ott. Hazudtam, mind a hárman hazudoztunk, Tibor leginkább, talán anya volt aránylag őszinte, ő csakugyan a gyerekeit féltette, és persze önmagát is meg a tizenkét személyes étkezésünket is, amelyből a levesestál, sajnos, eltört, az étkezést, amit a pincében őriztünk lelakatolt ládában az ezüst evőeszközökkel, amiből elkallódott egy villa. Lehet, hogy a porcelánt és az ezüstöt is féltette, amit a lakók nyilván széthordanának, ha bennünket zsidórejtegetés miatt elhurcolnak. „Félholtra vernek, meg is ölhetnek téged, mind a hármunkat!” – mondta az anyám. „Értsd meg, nem fognak lelőni minket, mint a veszett kutyát, azért, mert te belehabarodtál Sugár Miklósba!” – kiabált a bátyám. Én is kiabáltam. „Az istenért, meghallhatják!” – csitított bennünket az anyám. „Különben is ők bombáztatják Budapestet” – vágta oda Tibor. „Kik az ők?” „A zsidók. Vagy ők pusztulnak el, vagy mi.” Arcul vágtam Tibort. Az anyám közénk vetette magát. Sírt, a kezét tördelte. De az igazság az, hogy bármit csináltunk, bábfigurák voltunk. Dróton rángatott bábok, akik eljártsszák, hogy szeretik, féltik egymást, a hazát óvják, vagy megvetik a világot, sírnak és arcul ütik egymást, iskolába járnak, és templomba mennek, azért, mert hisznek Istenben, vagy pusztán azért,

mert kötelező. Igen, csupa dróton rángatott báb ment hivatalba vagy csatatérre, eljátszotta, hogy engedelmeskedik vagy parancsol, de minden csupa kényszermozgás volt. Aki ostoba volt, azt hihette, hogy szabad, amíg felülről meg nem rántották a drótját.

– Hacsak saját maga el nem szakította – mondja csöndesen Sugár Márton.

Lontay Judit ráemeli a tekintetét. Úgy néz rá, mint aki kérdezni akar valamit, de hallgat.

– Mikor tudta meg, hogy a bátyja kiszolgáltatott bennünket a nyilasoknak?

– Később. Sokkal később. Másnap vártam magukat vagy azt az embert, hogy eljön hozzánk, és azt mondja: minden rendben van. Megkapták a papírokat, és minden rendben van. Még sokáig vártam. Belekapaszkodtam a reménybe. Hátha vidéken vannak, hamis papírokkal, mondogattam magamnak az ostrom alatt. De meglehet, megint csak hazudtam, ezúttal a reményt, hogy megmentsen a kétségbeeséstől.

– Mikor tudta meg? – ismétli meg a kérdést Sugár Márton.

– Felszabadulás után. Amikor elfogták a szemközi házból a házmester fiát.

Most megint a hamutartót nézi. Arra gondol, hogy gyakran álmodik róla. Bricceszben járt a házmester fia, és hosszú szárú tiszti csizmában, hórihorgas, ösztövért testén, hosszú, sovány nyakán valószínűtlenül apró fej himbálódzott, olyan lapos, mintha satuba szorították volna; szármalmasan nevetséges alak egészen addig a napig, amikor géppisztollyal a kezében jelent meg.

– Akkor derült ki. A lakók közül akadt, aki látta. A tárgyalásra minket is beidézték, de Tibor akkor már nem volt az országban. Tőlünk egy ideig bevonták az élelmiszerjegyeket. Nem tartott sokáig. Aki életben marad, az előbb-utóbb vagy éppen-séggel hamarosan bűnbocsánatot kap. Csak élve kell maradni – mondta fojtottan, keserűen. – De az anyám nem tudta, hogy Tibor magukat... – Az arca megfeszült, a szeme összehúzódott. – Nem tudott róla. Én megpróbáltam nem gondolni rá, kivetni magamból. Időnként talán sikerült is, az ember könnyen elromlik. De valójában, a lelkem mélyén sose hittem, hogy ez olyan tartozás, aminek a lerovását megszüntethetem. Hogy nem kell megfizetnem érte. – Kezét arcához emeli, mintha zavaráná szemét a fény, vagy mintha sírással küszködne.

– A gyerekek osztályfőnöke, aki végül is kibogozta ezt az ügyet, azt mondta, hogy az indítólökést az Irén cikke adta neki. Összefüggést keresett Irén eltűnése és az útirajz között, amit valaki letépett a faliújságról. A maga lánya vagy az én fiam. Akármelyik volt, végül is közösen tették. Maga nyilván tudta, hogy miért tették, és azt is, hogy igazuk van.

– Igen. Kezdetből fogva tudtam.

– A gyávaságot megértem. Ma már sok mindenről másként ítélek. Azt is megértem, amit maga hazugságnak nevez. De miért hagyta, hogy a fivére?...

– Hogy fizesse az Irén útját? De hisz ez is gyávaságból ered meg a régi hazugságból. Csodálkozik? – Váratlanul felnevetett. A kacagása bánatosan éles, mintha üveg csörömpölne.

– Nem értem. – Sugár Márton megcsóválta a fejét.

– Pedig olyan világos. Egyik lépés követi a másikat. Az ember elkövet vagy elmulaszt valamit, és aztán azt hiszi: vége. Pontot tettem rá. Az ember azt mondja magának: így volt, vége, most újrakezdek mindent. Pedig soha sincs vége. Az elkövetett vagy elmulasztott tett nyomunkban van, nyakunkon ragad, és nincs menekülés. Maga azt akarja tudni, miért hagytam, hogy a fivérem pénzt küldjön az Irén németországi útjára. Ha háborgatott a lelkiismeretem, hogy ezt az elcsépelte kifejezést használjam, mért fogadtam el a pénzét?

– Igen. És nemcsak én kérdelem. – A hangja szigorú volt. – Irén is ezt kérdezné és a fiam is. Hogyan fogadhatta el?

– Eleinte nem leveleztünk, hosszú ideig egyetlen sort se írtam neki. Az anyám kérlelt, unos-untalan előhozta. – Keserűen elmosolyodott. – Tibor sose mulasztotta el az ünnepi üdvözléseket: áldott magyar karácsonyt kívánt mindnyájunknak. Írt húsvétra, a születés- meg a névnapokra, és anyám azt hajtogatta, hogy tizenhét éves volt akkor, egy tizenhét esztendőes gyerek. Végül egy kicsit belefáradtam, bár nem ez volt az igazi ok. Férjhez mentem. A férjemnek nem akartam szólni mindarról, ami akkor történt. Végül is ez az én ügyem volt, az én gyávaságom, az én... – Felkapta a fejét. – Lehet, hogy gögből hallgattam, hogy ne legyek kisebb a szemében. Mindegy, hogy miért. Szóval hallgattam. Anyám megírta Tibornak, amikor megszülettek a gyerekek, és Tibor ajándékokat küldött. Illett megköszönni. Anyám és

Tibor azt játszották, hogy semmi se történt, és aztán én is beálltam a játékba. Játszottuk, hogy nem emlékszünk semmire. Azt játszottam, hogy nem cipelem magamban a múltat. Aztán feljött hozzánk a fia. Hazajöttem, benyitottam Irénhez, ott ültek a lámpa fényében. Tudtam, hogy maga életben maradt. Ott ült a fia, kicsit elvetve magát, a hosszú lábát előrenyújtva, és én ráismertem.

– Hasonlít Miklósrá.

– Nagyon hasonlít. – Egy pillanatig lehunyta a szemét, elszigetelve magát mindattól, ami körülveszi, hogy jobban lásson egy láthatatlan arcot. – Arra gondoltam... – Elakadt a hangja. Maga elé meredt, a hamutartóra, s amikor újra megszólalt, vastag, sírós árnyalata volt a hangjának. – Hátha újrakezdődhet minden más szereplőkkel és egy kicsit mégis velünk. Pedig tudtam, hogy lehetetlen. És abban is reménykedtem, hogy majd csak vége szakad, hiszen még gyerekek. De legbelül megint csak tudtam, hogy amit tagadni vagy kijátszani igyekszem, az elkerülhetetlen. Aztán Tibor felajánlotta azt az NSZK-utat. Tudja, az anyám megírta neki, hogy Irén németül tanul, még általánosban volt nálunk egy cseregyerek Drezdából, és Irén is kint járt náluk. De a Ruhr-vidéken, Düsseldorf, Köln, Bonn környékén sokkal szebb német-séggel beszélnek. A bátyám egyenest Irénnek küldte a levelet.

(Anyu – lelkendezett Irén -, olyan boldog vagyok! – A levelet lobogtatta, kezével belekaszált a levegőbe, nevetett, az egész teste örült, a lebar-nult, csupasz lábszára is, mert tavaly április-ban hirtelen meleg tört be, valóságos július, a

rügyek varázsütésre bomlottak ki, máról holnapra kizöldelltek a fák, s a két gyerek délutánonként a napsütötte erkélyen tanult. – Képzeld, anyu, én választhatom ki, hogy melyik városban leszek, de utazhatom is, és egy egész hónapig, anyu! – Irén bekerített az örömeivel, a várakozásával. Minden ellenem fordult, a művészettörténeti kiadványok is, a Rembrandt, amit karácsonyra, a Van Gogh, amit a születésnapjára kapott. – Münchenbe is elmegyek – lelkesedett Irén –, képzeljétek, a régi képtár meg az új! – És ők, a szülők mosolyogtak és bólogattak. Akkor kellett volna megszólalni: Nem mehetsz el abból a pénzből! Irén azt kérdezte volna: De miért, anyu, miért? És ő megismételte volna: Nem mehetsz el! Irén arcára megdőbbszent, keserű álmélkodás ült volna ki, mint egyszer, kis-korában, amikor hazafelé tartott az iskolából, jókedvűen, mert két jelest vitt haza, és egy ismeretlen fiú nagyot rúgott a lábszárába. Miért? Miért? – kérdezte volna Irén a kerekre táguló őszzemével, a szájával, amit olykor idegesen nyalogat a nyelve hegyével, akárcsak ő, valaha, amíg meg nem szokta, hogy minden mozdulatán uralkodjék, és a tiszta, nyílt homlokával is ezt kérdezte volna, s a férje, aki az örömhírré abbahagyta a lottótáblázatát, azt mondta volna: – Nem értelek, Judit. – És akkor neki azt kellett volna mondani: – Megmagyarázom. A nagymama talán a fejét ingatja kétségbeesetten: ne, ne! A kezét tördeli, minek kiteregetni a réges-rég múltat, hagyjuk nyugodni a holtat, a holtakat, Tibor tizenhetedik évében volt akkor, és mindnyájan féltünk, Tibor emiatt hagyta el a hazáját, szegény feje, megszenvedett

miatta, félvér nőt vett feleségül odakint, ez a szomorú igazság, ha nem is beszélünk róla, s a klíma se valami kellemes ott a hirtelen hőmérséklet-változásokkal. Ezt közölte volna a fejingatás, a kéztördelés, az esdeklő tekintet, és ő azt mondta volna: „Hallgassatok meg!” Mint egy drámában, ahol a családi titok feltárul.

És mégis, minden jobb lett volna, mint hallgatni!)

– Ment minden a maga útján, feltartóztathatatlanul.

Az arcán most fáradtság volt, végtelen fáradtság.

– Nem – mondta Sugár Márton –, ezt a szót azért nem használnám. Kicsit dagályos, és megfoszt bennünket a mozgási szabadságunktól. Ebben az esetben pontatlan is. Talán inkább így fogalmaznám meg: kínos lett volna feltartóztatni, módfelett kellemetlen. A hallgatás meghagyott némi reményt, hogy a magyarázkodás elkerülhető. Folytassa, Judit.

– Lehet, hogy magának van igaza – mondta lassan, vontatottan. – Nem tudom. Én most csak azt tudom, hogy a lányom elment tőlem, és hogy miattam ment el.

(Karcsi hozott reprodukciókat az apjától, mondta Irén. Az apja festő, és olyan klassz ember. Nagyon udvarias, de csöppet se mesterkélten, odahaza tréningruhában jár, és valami szelíd erő van benne. Az ember azt szeretné, ha az SZTK-orvosok ilyenek lennének. És egyszer azt mondta Irén: „Néha olyan furcsán nézel Karcsira, anyu, nem úgy, mint a többi gyerekre, aki idejár. Mintha... szóval olyan különösen!”)

- De végül is elmondtam. Aminek meg kell történnie, az végül megtörténik. Tibor elköltözött tőlünk. - Lontay Judit megrázza a fejét, keserű mosolya inkább fintor. - Sértődötten távozott. Mint akivel méltatlanság történt, mint aki egy szót se ért az egészből.

- Mért várja a dróton rángatott bábától, hogy gondolkozzék? - Sugár Márton vállat vont. - Meg aztán nehéz lehet valakinek szembenézni a saját hitványságával.

Lépések alatt nyikorog a padló az előszobában.

- Ez Karcsi. Akar beszélni vele?

- Nem, magára bízom. Én már mindent elmondtam.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Rózsika, az irodás bekészítette a második adag kávé a főzőbe.

A híg, kora tavaszi napfény beömlött a tanáriba, széles, sárgás sávokat festett a padlóra és a két hosszú asztalsorra.

– Ne dugja be a kapcsolót, rögtön kezdődik az értekezlet. – Zahonyák a táblát nézi: nagyszünetben rövid megbeszélés. Igazgató. A fejét ingatja.

– Az egész iskola ezt tárgyalja – mondja rosszállóan.

– Szerdán eltűnik, mi találgatjuk: disszidálás, öngyilkosság, baleset vagy botrányos kiruccanás, a rendőrség nyomoz utána, hétfőn megjelenik az iskolában, és az osztályfő azt javasolja, hogy ne tekintsük fegyelmi ügynek.

– Nem tekinthetjük fegyelmi ügynek – közli tárgyilagos hangján Vajkayné, és csak árnyalatnyit nyomja meg a tekinthetjük két végső szótagját.

– Hogy fegyelmi ügynek tekintjük vagy nem, azt úgyis az igazgatónő dönti el – jegyzi meg Grizáné. – Az igazgató mint egyszemélyi felelős.

– De az osztályfő javaslatára – Zahonyák az ujjait ropogtatja. – Az igazolatlan mulasztások pedig rohamosan fognak szaporodni, ha csak úgy simán lezárjuk ezt az ügyet. Ezt megjósolhatom.

– Milyen jogcímen vonhatnánk felelősségre a

kislányt? Hiszen az osztályfőnök így fogalmazta meg az esetet: Irén a múltba visszanyúló tragikus esemény miatt lelkiismereti okból távozott hazulról – vitázik Grizáné.

– Szecső feltárhatta volna aggályait az osztályfőnökének. Ahol valóban meghitt a kapcsolat osztályfő és növendékek közt. – Jelentősegteljesen elhallgatott.

– Csakugyan? – Vajkayné pillantásától megrándult Zahonyák szája. A hűvös, unott pillantás végigsuhant, átnézett rajta, aztán Vajkayné beletemetkezett egy angol könyvbe.

– Hát ez sem olyan egyszerű – mondja Módos. – Egy tragikus családi titkot feltárni. És tegyük fel, hogy a kislány elmondja. Mit tehetett volna Magda?

– Egyáltalán hol van Magda? Mindjárt kezdődik a megbeszélés, és az érdekelt osztályfő sehol.

– Biztosan az osztályában. – Grizáné felugrik. – Szólok neki.

Nyílik az ajtó, Orosz Richárd jön be.

– Kávét?

– Értekezlet után.

– Miről értekezünk?

– A hét szenzációjáról: a Szecső-ügyről – veti oda fanyarul Zahonyák.

Orosz Richárd a feketésasztalhoz ballag, a süteményeket nézi.

– A búr kifli mivel van töltve?

– Fahéjjal.

– Nem értem, Rózsika miért nem hoz inkább túróst.

– Múltkor a nyakán maradt. Panaszkodott, hogy négy darab túrós maradt a nyakán.

– Azt kéne venni, amit előző nap megrendelünk. Egy papírlapra fölírni, ki mit kér.

– Kinek van arra ideje!

Orosz Richárd a búr kiflit falatozza.

– No és az a bizonyos faliújság-cikk? Csak fél-füllel hallottam. Tényleg Sugár Karcsi tépte le?

– Saját kezűleg. Szerdán kora reggel.

– És mi a csodának?

– Az osztályfőnöke megmagyarázta nekünk, hogy az jelképes tett volt. – Zahonyák arcán megjelent az a nyájas krokodilmosoly. – Mondd, Richárd, te elhiszed, hogy abban a Pest környéki házban semmi nem történt Szecső meg a Sugár fiú közt?

– Ez már a Szecső szülők gondja. Esetleg még a Sugáréké. Engem, barátom, pillanatnyilag csak az érdekel ebből az ügyből, hogy egyik legjobb tornászom nem esik ki a területi versenyek előtt. Na, itt van Magda. Mondja csak, sokáig elhúzódik ez a megbeszélés?

– Fogalmam sincs. Az igazgatónő tartja.

Az ajtó nyílik, csukódik, a tanárok a helyükre szállingóznak, csak a Sikolya Vilma széke áll üresen, búzavirágkék nylonköpenyében megjelenik az igazgatónő, mögötte a helyettese, akinek úgy áll a szemöldöke, mintha váltig álmélkodna, leülnek az asztal keskeny végén, szemben a kávéfőzővel.

– Kartársak, rövid megbeszélést tartunk a Szecső-üggyel kapcsolatban. – Lélegzetvételnyi csönd, az igazgatónő körülnéz. – Úgy látom, mindannyian együtt vagyunk Sikolya kartársnő kivételével. – Megrovó pillantás súrolja az üres helyet. – A II/D. osztályfőnökével abban állapodtunk meg, hogy Szecső Irén mulasztását az iskola igazolja. Már-

most számítanunk kell rá, hogy a növendékek kérdéseket intéznek hozzánk ezzel az esettel kapcsolatosan. Válaszolnunk kell nekik, de röviden, tapintatosan válaszoljunk. Az osztályfő megfogalmazását én nagyon megfelelőnek tartom: Szecső Irén lelkiismereti okból ment el hazulról, a múltba visszanyúló tragikus esemény miatt, amelyben egyik rokonát súlyos felelősség terheli. Esetleg még hozzátehetjük: a rokon távozásával a konfliktus feloldódott.

Az igazgatónő most ránéz.

A saját szavaim! Milyen dagályosak! Elcsépett, ócska, dagályos stílus, nagyképű és fontoskodó. A múltba visszanyúló tragikus esemény. Ez lenne az árulás, a géppisztolytűz, a konok hallgatás, az önvád, az Irén vergődése, a Karcsi vergődése, az elhatározásuk, hogy maguk formálják a sorsukat. Mért nem tudom kifejezni azt, ami van? Hiszen magyartanár vagyok, irodalomtanár!

– Megemlíthetjük, hogy az a bizonyos rokon külföldön él, de térjünk ki, ha firtatni kezdik, hogy mi volt az a tragikus esemény – folytatja az igazgatónő. – Tudom, csábít bennünket a gondolat, hogy osztályfőnöki órán felvessünk bizonyos erkölcsi-lélektani kérdéseket, amelyek ebből az esetből mintegy kínálkoznak. Megvitatni, hogy milyen mértékben felelős a javakorabeli ember azért, amit kiskorúként elkövetett; megvitatni a családi érzés összeütközését erkölcsi követelményekkel és általában a felelősség, illetve a felelősség mértékének problémáját egy megfélemlített társadalomban. Mégis, kérem a kartársakat, hogy a pedagógus nevelő szándéka húzódjon most a háttérbe az

emberi tapintat előtt. Ne foglalkozzunk ezekkel a kérdésekkel, és az osztályfőök figyelmeztessék növendékeiket, hogy se Szecső Irént, se Sugár Károlyt, se a baráti segítséget nyújtó Benkő Dénest ne ostromolják kérdéseikkel. – Most nemcsak a tekintete, az álla is az üres hely felé bökött. – Minthogy Sikolya Vilma nincs itt, felkérem Vajkay kartársnőt, hogy a megbeszélétekről tájékoztassa.

– Igen – mondja Vajkayné.

– Rossz vége lesz – suttogja Grizánénak a madárfejű matektanárnő. – El fogja helyeztetni.

– Van valakinek hozzászólása?

Kis csend. Aztán Orosz Richárd jelentkezik.

– Én nem ezzel az esettel kapcsolatosan, hanem a tornaterem ügyében szólalok fel. A rendezvényen két printemet alattomos módon megrongálták. A szülői munkaközösség megígérte a sürgős rendbehozatalt, annál is inkább, mert az egyik szülő az Ikarus-üzem dolgozója. Még semmi sem történt. Itt állok a versenyek előtt az amúgy is szegényes felszereléssel.

– Az ügy folyamatban van – mondja Zahonyák.

– Folyamatban?! A printekhez hozzá se nyúltak.

– Épp az a baj, hogy hozzányúltak – jegyzi meg a hátulsó asztal végén Módos.

– A feladat különben sem olyan egyszerű – mondja Zahonyák.

– Két printet nem lehet megfusizni az Ikarusban? Összedőlne az Ikarus?

– Kartársak, hagyjuk azt a printügyet – figyelmeztet enyhén megrovó hangon az igazgatónő. – Ha a szülői munkaközösség elvállalta, valamiként el is fogja intézni. Nem foglalkozunk most ránk

nem tartozó részletkérdésekkel. Zahonyák kartárs, beszéljen, kérem, Kasza mamával.

Zahonyák feszesen meghajol.

– Beszélni fogok vele. De meg kell jegyeznem, hogy az Ikarusnak más dolga is van, mint a mi printjeink megjavítása.

– Nem kellett volna megígérni!

Csöngetnek.

– Az értekezletet bezárom.

Az igazgatónő feláll, a tanári megbolydul. Fiókokban túrkálnak, könyvek, füzetek zizzennek, koppannak, fiókok nyikorognak, széklábak súrolják a padlót, sárga, száraz bükklobok és az ízelt-lábúak testrészeit szemléltető kép közt hosszú körző úszik a levegőben, és megindul a menet kifelé.

– Gyere, Magda – mondja Vajkayné.

A folyosón az osztályok a tanárok elé küldik lármájukat. A hátsó lépcső felől Sikolya Vilma vágat az osztálya felé, kabátját már útközben kigombolta, minden elcsúszott rajta, a spenótzöld pulóvere, a szoknyája, a szemüvege.

– Vilmus! – szól rá Vajkayné. – Megbeszélés volt. Ha a növendékek kérdezősködnék a Szecső-ügyről, térj ki. Ez a hivatalos álláspont. Óra után majd tájékoztatlak.

– De hát – lihegi. – Én...

– Majd óra után. – Vajkayné keze olyasformán mozdul, mint az osztályban, amikor azt jelzi: leülhetsz!

Sikolya Vilma továbbvágat. Szinte korcsolyázik a folyosó kövén.

A kora tavaszi napfény végigcsurog a folyosón.

Vajkayné fölszegegett fejfel, hosszú lépésekkel halad. A fordulónál megszólal:

– A módszered, Magda, egészen más, mint az enyém. Néha szinte rimánkodszt a gyerekeknek, hogy készüljenek, tudjanak. Ezt olykor kifogásoltam. És azt is, hogy belebújsz a bőrükbe, mind-egyik bőrébe. Nem volt igazam.

Felnéz a nyugodt, keskeny arcra.

– Gondolod? – kérdi bizonytalanul.

– Nem volt igazam, mert ez a te sajátos formád. Minden pedagógusnak, ha ér valamit, van egy sajátos formája. – Tűnődve maga elé néz. – Zahonyák tökfilkó – teszi hozzá nyájasan, de fellebbezhetetlenül.

Biccent, mint az államfő, ha befejezi a kihallgatást, aztán eltűnik az osztályában, ahol csend fogadja, mukkanás se hallatszik.

Ő lassan, tűnődve megy tovább az elnéptelenedő folyosón. Az osztálya előtt egy pillanatra megáll. Bajári Kata éles fejhangon panaszojja:

– Igenis, Sugár, te akkor kidobtad a lábad. Szándékosan, hogy engem...

Kinyitja az ajtót.

– Osztály, vigyázz! – kiabálja Gombár Lujzi, a hetes. Kiperdül a padok elé. – Magda néninek jelentem, osztálylétszám 38. Jelen van 37 tanuló. Hiányzik Tóth.

– Ki megy fel Tóth Palyához?

Kasza Elemér feltartja a kezét.

Tizenkét éven felülieknek

**A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igaz
Felelős szerkesztő: Lelkes Györgyné. Műszaki vezető: Gó
Képszerkesztő: Lengyel János. Műszaki szerkesztő: Wagner
40 000 példány, 11,6 (A/5) ív, MSZ-5601-59
72.8103 Egyetemi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Janka Gyula igazgató
IF 1710 — e — 7375**

